

Theol. O.

~~1896.~~

Theol. O.

£  
1696.

r.

F E L S É G E S

é s

F Ö - T I S Z T E L E N D Ö

H I E R O N I M U S J O S E F

Ú R N A K,

S A L I S B U R G U M' É R S E K É N E K, É S R. S Z. B.

F E J E D E L M É N E K, A' R Ó M A I S Z. S z é k'

K Ö V E T J É N E K, É S N É M E T - O R S Z Á G'

P R I M Á S S Á N A K ' s a' t.

P Á S Z T O R I

L E V É L E.

A' Salisburgumi Érfekségnek ezen folyó  
1782 - dik Esztendőben Sz. Mihály Havának első  
napján a' tizenkettődik Száz-esztendő bé-telése  
után esendő Öröm-esztendeje  
Innepére.

Német nyelvből Magyarra fordította az Isten  
előtt kedves okos Isteni tiszteletnek elő-  
mozdítására

GALAMBOS MIHÁLY,

a' N. Enyedi Ref. N. Oskolának egygyik  
Rendes-Tanítója



P O S O N T B A N,

W É B E R S I M O N P R T E R' betüivel.

M. DCC. LXXXV̄.



M. ACADEMIA'  
KÖNYVTÁRA

G. TELEKIEK'  
ALAPÍTVÁNYA





## Jelentés.

**N**émet-ország Primása Pásztori-  
Levele a' Salisburgumi Érsekség 12-  
dik Öröm-esztendeje \*) Innepének \*\*) )  
alkalmatofságával.

Talám éppen a' leg-első nyomta-  
tott példája jöve kezemhez az én  
Fejedelmem ezen jeles ajándékának.  
Szintén azon szempillantásban tölti-  
bészívemet örömmel az azzal egy-  
gyütt hazámba bé-lépő bódogidő kez-  
dete ; a' mellyben ez a' kívánság ger-  
jedez abban, hogy ezt a' Német-or-  
szág első Érseke olly igen méltó Pász-  
tori-Levelét mindeneknek kezekben  
láthassam, vagy leg-alább azt ezen  
jelen-való igen sietve esett nyomta-  
tás által a' Tsászári és Királyi Tar-  
to-

\*) Jubeljahr. Öröm-esztendő.

\*\*) A Salisburgumi Érsekségben bé-vett idő szám-  
lálás szerént.

tományokban ki-terjeszthezzem, és közhasznúvá tehessem.

Vajha Német-ország minden Püspökei az ő Primásoknak ezen Pásztori - Levélben uralkodó beszédét magokévá tennék, és ne várnák, hogy az ő Püspökségeikben-is hasonló Örömsztendő Innepek forduljanak-elő, hanem fognának hozzá ezen Vallásfunknak, és az emberi nemnek ilyen jeles, eléggé meg-nem ditsérhető, és ilyen nagy tisztetségére szolgáló készületeknek ( avagy kezdhetni-é ezekhez idő előtt ) követéséhez, és terjesztenék hazánkban a' világosságot, oszlatnák a' bal-ítéletet és sötétséget !

Gilovvsky.



Mi-



**M**I HIERONIMUS JOSEF Pau-  
lai Ferentz Isten' kegyelméből Sális-  
burgum' Érseke, és R. Sz. Birodalom-  
béli Fejedelme, a' Romai Apostoli  
Sz. Széknek született Követje, és Né-  
met Ország Primásza

Ajánljuk minden Fejedelmi Ér-  
tekségünkbeli lelki tanítás körül szor-  
galmatoskodó Papoknak a' mi Fő-Pász-  
tori közöntésünket és áldásunkat.

I.

A' közönséges Anyaszentegyház-  
nak eleitől-fogva igen nagy gondja és  
figyelme volt az Isten-háza' ékeiségére.  
Alig szüntének vala még az ő pogány  
erőszaktevőinek véres üldözései, a'  
midőn már a' ditsőséges szép kerefsz-  
tyén templomok az égfele emelked-  
nek, azoknak falai márvánnyal és a-  
rannyal tündökölnek, vagy rajzola-

A

sok-



sokkal bé-borítottak vala, azoknak kamarái a' Püspökök és Egyházi Szólgák gyönyörűséges szép öltözeteikkel, arany edényekkel és minden-féle drága portékákkal kevélykednek, és tárházaikban királyi kintsek feküsznek vala. a)

## II.

De azt sem lehet tagadni, hogy az Isteni szolgálatra való vesztegetés ellen jó korán kezdettenek buzgólkodni, hol helytelenül, mint Sz. Mát. xxvi. 9. hol hathatós szókkal, mint p.o. a' Pélusiumi Ifidorus, Arannyas száju Sz. János' leg-tudósabb és híresebb tanítványa panaszol a' 430dik esztendő tájban. „Hogy a' templomok rend kívül való tzipraságokkal tellyesek vólnának, a' melly miatt a' Szentegyház mérgefen tsúfoltatnék; — a' templomok minden-féle márványokkal ki-vólnának ugyan rakattatva, de a' Szentegyház az Apostoli idök' amaz ajándékitól üres és mezítelen vólna. „ b)

## III.

a) Eusebius de vita Constantini Lib. III. cap. 50 & 51, it. Lib. IV. cap. 58. Socrat. Lib. I. cap. 16, 17, 18. Chronicon Alexand. ad ann. 340 & plures alii, quos inter legi prae aliis meretur Paulus Silentarius apud du Fresne.

b) Ifidorus Pelus. Lib. II. Ep. 246. „Apostolorum tempore cum Ecclesia & spiritualibus gratiis abund-

III.

Annyi bizonyos kedves Atyámfiai és Szólga-társaim! hogy ha az ilyen Isteni szolgálatra való költségek miatt, a' keresztyénségnek szükségsébb kötelelségei maradnak hátra, sőt egészfzen el-is múlattatnak, az Egyházi Fő Pásztoroknak ezek körül nem kell szűnyodozni, hanem a' kellettén fellyül valókat el-kell törölni, és arra kell törekedni, hogy azt, a' mi az Isteni szolgálathoz valósságára tartozik, egyenes útba igazítsák.

IV.

Sokkal inkább szívünkön fekszik kötelelségünk, mint sem hogy az e' félekről való elmélkedések között halgathatnánk; a' mi Érfeki Anyaszentegyházunknak Öröm-esztendeje Innepe, a'

A 2

melly

abundaret, & vitae splendore adflueret, nulla templa erant: at nostra tempestate templa plus quam par sit, exornata sunt: Ecclesia autem, ne quid grauius dicam, coniciis cavillis incessitur. Ego vero, si mihi optio daretur, temporibus illis fuisse malle, in quibus templa quidem non perinde ornata erant, Ecclesia autem diuinis ac coelestibus gratiis undique cineta & redimita erat, quam his nostris, in quibus templa quidem omnis generis marmoribus cohonestata sunt, Ecclesia autem spiritualibus illis gratiis nuda & vacua est. 31

melly annak első kezdetétől-fogva ezer két-száz esztendőök' el-folyása után újra bé-áll, és ezen folyó esztendőben Sz. Mihály Hava első napjára rendeltetett, bizonnyal nem alább való nevezetes vóltára nézve ama' mi közöttünk fenn-forgott dolgoknál, a' mellyek már gyakran adtanak okot a' tí veletek egész nyájafsággal és nyilván-való befélgetésre, és méltán megvárhatjátok illy nevezetes, jeles, és ritkán elő-forduló alkalmatofsággal hogy a' tí Fő Pásztorotok tí veletek befélgessen.

## V.

Sokképpen tapasztaltuk, hogy a' mi Fejedelmi Erfekségünkben tsak nem közönséges vetélkedés foly a' felett, hogy mellyik Gyülekezet múlja fellyül a' másikat a' templombéli zászlók' magafságában, nagyságában, és fokaságában; a' ízerzetes páltzák' és ruhák' számában és külömb-külob-féle vóltában; a' harangok' számában és nagyságában; az óltárok' és a' templom' falain és bótozatain lévő rajzolások' fokaságában, és drágaságában; az égő vialz-gyertyák, és lámpáfok' számában, és általlyában a' templomi pompában és költségben.



## VI.

Ezekben a' mi keresztyén né-  
pünknek nagy része nyilván nagy ér-  
demet láttatik helyheztetni, azt tart-  
ják, hogy mihellyt valami kész pénz  
van a' templom' ládájában, azt leg-  
ottan a' fellyebb említett dolgokra kell  
fordítani, el-fogyván pedig a' magok  
gyűjtemények, az ö szükségeiknek  
hathatós elő-adásával más tehetősb Ek-  
klésiák' segítségéi után esdődnek, sze-  
reznek és gyűjtenek, ezekre nagy  
szorgalmatossággal a' tehetősöknél és  
tehetetleneknél; még a' haldoklók-is  
kényszerítettnek az ö vagyonaiknak egy  
részét ezekre hagyni; irigykednek  
a' szomszédságokra, a' mellyeknek  
gazdagabb ebbéli készületeik vagynak;  
fennyen nézik azokat, a' kik nem  
olly szerentséfeknek lenni láttatnak;  
mindent el-követnek hogy ebben a'  
tekintetben másokkal egyenlők, vagy  
ha lehet másoknál elébb-valók-is légye-  
nek,

## VII-

Avagy nem illenének-é ide a'  
népek' Tanítójának szavái, 1.Kor. XII.  
31. *Igyekezsetek jobb ajándékokra, én  
drágalátosb útat mutatok tinéktek!*  
leg alább az Apostolok, és a' keresz-  
tyén régiség' idejében ebben a' pont-

ban egészfzen más gondolattal vólta-  
nak; az Apostolok fenkit a' Kerefz-  
tyének között nem engednek vala éh-  
ség és szomjúság miatt el-fogyatkoz-  
ni, hanem rézfeltetnek vala kit-kit  
a' maga szükségéhez képest abból, a'  
mit az adakozó hívek az ő lábaikhoz  
le-tettenek vala. Tsel. iv. 34. Fel-ál-  
laták az Egyházi szólgák' rendét, a'  
mellynek a' többek között ez a' kis-  
febbségére nem Szólgáló kötelefsége-  
is vala, hogy a' híveknek az ő testi  
szükségeikben-is szólgálna. Tsel. vi. 1.  
És válafztatának e' végre Szent Lélekkal  
és böltseséggel tellyes férjfiak. ʘ 3. és  
az Istennek beszéde nevededik vala az  
ő kezeik között, és fokafodik vala  
a' tanítványoknak számak, és enged-  
nek vala fokban a' tudománynak ʘ. 7.

### VIII.

Sohol ebben az Apostoli rend-  
tartásban hívebben meg-nem marad-  
tanak, mint az Afrikabéli Anyafzent-  
egyházban, a' mellyben minden Egy-  
házi tanítónak meg-hagyattatott,  
hogy kézi mesterséget tanulna, hogy  
a' Világ' Apostolának példája ízerént  
c ) más hivatalabéli foglalatofságai  
mel-

e) Tsel. XX. . 33, 34. Senkitől ti közöttetek sem  
aranyat, sem ezüftöt, sem ruhát nem kí-  
ván-

mellett tulajdon kezével-is magát táplálná. d) A' Tertullianus bizonyság-tételéből, a' ki 20rdik esztendőben nyújtotta-bé a' maga Keresztyén Vallás menetségéről írt könyvét, ki-tanúlhatjuk, „ hogy az ő idejében minden lelki ajándékok ingyen osztogattatnak vala. „ És ha valami tehetség félre tétetett-is, semmi lelki kereskedés ehhez nem férkezett; hanem leg-kifsebb erőltetés nélkül, ki-szabott bizonyos summa nélkül, ki-ki hónaponként, a' mint jó kedve tartja vala, „ a' maga jó akaratjából és tehetségéhez képest szabadon ad vala. „ És hogy e' lett volna a' kegyefségnek mint-egy le-tett pénze, a' mellyből

---

vántam, sőt inkább tí tudjátok, hogy magamnak és az én velem valóknak táplálására ezen kezeimmel munkálódtam.

d) Con. Carth. IV. A. C. 398. Can. 31 vt Episcopus rebus Ecclesiae, tamquam commendatis, non tamquam propriis, utatur. Can. 51. vt Clericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificio victum quaerat. Can. 52. Clericus victum & vestimentum sibi artificio vel agricultura absque officii sui detrimento praeparet. Can. 53. omnes Clerici, qui ad operandum validi sunt, & artificia, & litteras discant.



„ből sem vendégeskedésre, sem  
 „háládatlan evésre ivásra semmi nem  
 „fordítatik vala; hanem tsupán tsak  
 „a' szegényeknek tápláltatásokra, az  
 „étel és ital nélkül szükölködő, és  
 „szüléiktől meg-fosztartatott gyer-  
 „mekekre, az erőtelen öregekre, a'  
 „hajó-törés által kárt vallottakra,  
 „azokra a' kik az Isten' beszédéért  
 „az üldözések között vasba verettet-  
 „tek, és a' kik szám-ki-vettetésben és  
 „fogságban nyomorognak vala.„ e)

IX.

---

e) Tertullianus Apologetici cap. 39. Ecclesiam  
 Christianorum sic describit: Edam jam nunc  
 ego ipse negotia christianae factionis, vt qui  
 mala refutauerim, bona ostendam. Coimus ad  
 Deum, quasi manufacta precationibus ambi-  
 amus. Haec vis Deo grata est. Oramus etiam  
 pro imperatoribus, pro ministris eorum ac pa-  
 testatibus, pro statu saeculi, pro rerum quie-  
 te, pro mora finis. Coimus ad litterarum di-  
 uinarum commemorationem, si quid praesentium  
 rerum qualitas aut praemonere cogit, aut  
 recognoscere. Certe fidem sanctis vocibus  
 pascimus, spem erigimus, fiduciam figimus  
 disciplinam praeceptorum nihilominus inculca-  
 tionibus densamus. Ibidem etiam exhortatio-  
 nes, castigationes, ac censura diuina. Nam &  
 iudicatur magno cum pondere, vt apud certos  
 de Dei conspectus summumque futuri iudicii  
 praepudicium est, si quis ita deliquerit, vt a

com-

IX.

Nagy ideig vala a' Szentegyház-  
nak szava-járása, hogy a' Szentegy-  
ház' javai nem egyebek vólnának, ha-  
nem a' híveknek áldozati, a' bűnök'  
váltsága és a' szegények' öröksége. f)

A 5

So-

---

communicatione orationis & conuentus & omnis sancti commercii relegetur. Praesident probati quique seniores, honorem istum non pretia sed testimonia adepti: neque enim pretio ulla res Dei constat. Etiam si quod arcae genus est, non de honoraria summa quasi redemptae religionis congregatur; modicam unusquisque stipem mensurae die, vel cum velit, et si modo velit, et si modo possit, apponit. Nam nemo compellitur, sed sponte confert. Haec quasi deposita pietatis sunt. Nam inde non epulis et potaculis nec ingratis voratrinis dispensatur, sed egenis alendis humanisque, et pueris ac puellis re et parentibus destitutis, jamque domesticis senibus item naufragis, et si qui in metallis, et si qui in insulis vel in custodiis duntaxat ex causa Dei etc.

f) Bona Ecclesiae sunt; vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum. Communis est antiquae Ecclesiae sententia. Conc. Aquisgran. A. 816. cap. 96. „Res Ecclesiae, sicut a Sanctis patribus traditur, & in superioribus capitulis continetur, vota sunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore & Christi amore succensi ob  
an;

Sokáig tartotta a' Szentegyház *Szen-  
tség-törőnek és Szegények gyilkosának*  
azt,

---

animarum suarum remedium, & coelestis patri-  
 aiae desiderium suis propriis facultatibus san-  
 ctam locupletem fecerunt Ecclesiam, vt his  
 milites Christi alerentur, & pauperes recrea-  
 rentur. — Sed et sententia B. Hieronymi vi-  
 gilanter perpendenda est, qui ita in commen-  
 tario Euangelistae Matthaei ait: *Omnes igitur,  
 qui sipe Ecclesiae abutuntur, similes sunt Pha-  
 risaeorum, & Scribarum & Sacerdotum redimen-  
 tium mendacium & Salvatoris Sanguinem.* Gre-  
 gor. M. Lib. v. ep. 55. ad Protasium aquensem  
 Episcopum: „ vt pensiones quas praedeceffor  
 ejus per annos plurimos de patrimonio no-  
 stro percepit, cum apud se retinuit, ad nos,  
*quia pauperum res sunt*, studeat destinare. „  
 Carol. M. Lib. I. Capitularium n. 83, quia,  
 inquit, iuxta Sanctorum patrum traditionem  
 nouimus res Ecclesiae esse; *vota fidelium, pre-  
 tia peccatorum, & patrimonia pauperum.* „ Item  
 Lib. VII. n. 290., instruendi sunt presbyteri pa-  
 riterque admonendi — oblationes, quas a  
 fidelibus accipiunt, *pauperum & hospitem &  
 peregrinorum esse stipendia.* „ Concil. Turo-  
 nense IV. A. 849. in Synodica ad Nomenoium  
 Ducem Britonum: „ Possessiones Ecclesiarum,  
 quae fuerunt *vota fidelium, redemptio anima-  
 rum, patrimonia pauperum*, illicite in alios  
 vsus adacta. „ Hincmarus Rhemensis ep. opusc.  
 9. cap. 41. „ sunt enim (facultates Ecclesiae)  
 sanctuaria & haereditates Domini, sicut & in ve-  
 teris



azt, a' ki a' Szentegyház' javait inkább egyéb házouira mint a' szükölkö-

---

teris & novi Testamenti sanctarum Scripturarum paginis legimus, sunt *vota fidelium*, pretia peccatorum, patrimonium pauperum, „ — S. Bernardus: „ Ecce nos relinquimus omnia: Res pauperum non pauperibus dare par sacrilegii crimen esse dignoscitur. Sane *patrimonia pauperum facultates* Ecclesiae & sacrilega crudelitate surripitur, quidquid sibi ministri & dispensatores, non utique domini vel possessores ultra victum accipiunt & vestitum. Petrus Blesensis in Epistola 15. ad Electum Episcopum Carnotensem: „ Si te illius discipulum profiteris, qui venit ministrare non ministrari, sic *ministrabis pauperibus*, ut non vituperetur ministerium tuum; ut *patrimonium Christi & pauperum*, quod tibi commissum est, in *egentium necessitates*, non in *usus extraordinarios* expendatur. Patrimonii huius zelator est Dominus, rationem tecum districtissimam positurus, & vsque ad nouissimum quadrantem exiget vniversa. Sane propter hoc irritauit impius Deum; dixit enim in corde suo: „ non requiret, sed certe requiret. „ &c. Rauennatense Con. A. 1311, in rubrica. 30. „ Cum iuxta prophetam; Beatus, qui intelligit supra egenum & pauperem, & Dominus dicat in Euangelio: „ date eleemosynam, & omnia munda erunt, & *bona Ecclesiarum sint pauperum*, statuimus &c.

ködök' gyámólgatására fordította.  
g)

## X.

A' régi Anyaszentegyház fokkal  
előbb-való és szükségesebb dolognak  
tartotta a' szükölködök' fel-segélését,  
mint az ő templomainak szükségtelen  
tzifrázását. Sokak és igen hathatófok  
a' régi Atyák' és Gyülések' erről-való  
bizonyosság-tételei és példái.

## XI.

Nehéz a' töménytelen fokaság  
miatt, azok között, a' mellyeket ez  
iránt a' Régiek írásban hagytanak, olly  
számítalan sok szép jeles mondások-  
nak el-kerülésével a' válafztáft meg-  
tenni. Mindazonáltal halgassátok-meg  
csak egyedül Ámbrosiust Lib. II. de Off.

cap.

---

g) B. Hieronymus in epist. ad Pamachium dixit : „  
Pars sacrilegii est rem pauperum non dare  
pauperibus „ inde *pauperum depraedatores* ,  
*pauperum necatores* passim compellabantur, qui  
bona Ecclesiae in alios, quam in vsus paupe-  
rum convertebant. Ita Concil. Valense A.  
442. Can. 4. Conc. Agathense A. 506. Can.  
4. Conc. Arelat. V. A. 554. Can. 6. Con.  
Paris III. A. 557. Can. 1. Conc. Paris V. A 580.  
Can. 7. Conc. Matisconense I. A. 582. Can. 4.  
Conc. Valentinum II. A. 582. Concil. Remen-  
se A. 580. Can. 10. Concil. Cabillonense A. 650  
Can. 6. Carol. M. Lib. VI. Capitularium n. 134.

cap. 28. h), ebben áll az írgalmas-  
ságnak természeti mivólta, hogy má-  
fok

---

h) Ambrosius. Libr. II. [de Officiis cap. 28.,,  
Hoc maximum incentiuum misericordiae, vt  
compatiamur alienis calamitatibus, necessi-  
tates aliorum, quantum possumus iuuenimus, &  
plus interdum, quam possumus. Melius est  
enim pro misericordia causas praestare, vel  
inuidiam perpeti, quam praetendere inclemen-  
tiam, vt nos aliquando in inuidiam incidi-  
mus, qui confregerimus vasa mystica, vt cap-  
tiuos redimeremus, quod Arianis displicere  
poterat, nec tam factum displicere, quam vt  
effet, quod in nobis reprehenderent. Quis  
autem est tam durus, immisis, ferreus, cui  
displiceat, quod homo redimatur a morte  
foemina ab impuritibus barbarorum, quae  
grauiores morte sunt, adolescentulae,  
vel pueruli, vel infantes ab idolorum con-  
tagiis, quibus mortis metu inquinabantur.  
Quam causam nos etsi non sine ratione ali-  
qua gessimus, tamen ita in populo profecuti su-  
mus, vt confiteremur, multoque fuisse com-  
modius astrueremus, vt animas Domino quam  
aurum seruaremus. Qui enim sine auro misit  
Apostolos, & Ecclesias sine auro congregauit.  
*Aurum Ecclesia habet non vt seruet, sed vt e-  
roget, & subueniat in necessitatibus.* Quid opus  
custodire, quod nihil adiuuat? an ignoramus  
quantum auri & argenti de templo Domini  
Assyrii sustulerint? nonne melius conflat Sacer-  
dos propter alimoniam pauperum, si alia sub-  
si-



fok' inségén meg-illetödjünk, és má-  
fok' nyomoruságán a' mennyiben tö-  
lünk

---

fidia defint, quam sacrilegus contaminata as-  
portet hostis? nonne dicturus est Dominus,  
cur passus es tot inopes fame emori? Et cer-  
te habebas aurum, ministrasses alimoniam?  
Cur tot captiui deducti in commercium sunt,  
nec redempti? Cur tot ab hoste occisi sunt?  
Melius fuerat, vt vasa viuentium seruares, quam  
metallorum. His non posset responsum refer-  
ri. Quid enim diceres? Timui ne templo Dei  
ornatus deesset. Responderet: aurum Sacra-  
menta non quaerunt, neque auro placent, quae  
auro non emuntur. Ornatus Sacramentorum  
redemptio captiuorum est. Et vere illa sunt  
vasa pretiosa, quae redimunt animas a morte.  
Ille vero thesaurus est Domini, qui operatur,  
quod Sanguis eius operatus est. Tunc vas Do-  
minici Sanguinis agnosco, cum in vtroque vi-  
dero redemptionem, ut calix ab hoste redi-  
mat, quod Sanguis a peccato redemit. Quam  
pulchrum, vt cum agmina captiuorum ab Ec-  
clesia redimuntur, dicatur: nos Christus re-  
demit: Ecce aurum, quod probari potest. Ec-  
ce aurum vtile. Ecce aurum Christi, quod a  
morte liberat. Ecce aurum, quo redimitur  
pudicitia, seruetur castitas. Hos ergo malim  
vobis liberos tradere, quam aurum reseruare.  
Hic numerus captiuorum, hic ordo praestan-  
tior est, quam species poculorum. Huic mu-  
neri proficere debuit aurum Redemptoris,  
vt redimeret periclitantes. Agnosco infusum

lünk ki-telik könnyebbítsunk, és néha  
tellyes tehetségünket - is erre fordí-  
tsuk.

---

Ind auro Sanguinem Christi non solum irrutilasse, verum etiam diuinæ impressisse virtutem redemptionis munere. Tale aurum Sanctus Martyr Laurentius Domino reseruauit, a quo cum quaererentur thesauri Ecclesiae, promisit demonstraturum se: sequenti die pauperes duxit. Interrogatus vbi essent thesauri, quos promiserat, ostendit pauperes, dicens: hi sunt thesauri Ecclesiae, in quibus Christus est, in quibus Christi fides est. Denique Apostolus ait: habemus thesaurum in vasis fictilibus. Quos meliores thesauros habet Christus, quam eos, in quibus se esse dixit? Sic enim scriptum: esuriui enim, & dedistis mihi manducare; sitiui & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me, & infra: quod enim vni horum fecistis, mihi fecistis. Quos meliores thesauros habet Christus, quam eos in quibus amat videri? Hos thesauros demonstrauit Laurentius, & vicit, quod eos nec persecutor potuit auferre. Itaque Ioachim, qui aurum in obsidione seruabat, nec dispensabat alimoniae comparandae, & aurum vidit diripi, & se in captiuitatem deduci. Laurentius, qui aurum Ecclesiae maluit erogare pauperibus, quam persecutori reseruare, pro singulari sua interpretationis viuacitate sacram Martyrii coronam accepit. Nunquid dictum est Sancto Laurentio? Non debuisti erogare thesauros Ecclesiae, vasa Sacramentorum vendere? Opus est,

tsuk. *Jobb valójában az embernek  
 rúgolódásra okot szolgáltatni és szid-  
 dalmaztatást szenvedni, mint szere-  
 tetlennék lenni. Miképpen hogy mi-is  
 eleget szenvedtünk ez előtt a' fok bal  
 ítélet miatt, mikor a' Szent edénye-  
 ket öfzve rontottuk vala, hogy a' fog-  
 lyokat ki-válthatnók: tsak az A-  
 ria-*

---

est, vt fide sincera & perspicaci prouidentia  
 munus hoc impleat? Sane si in sua quis de-  
 riuat emolumenta; crimen est: Sin vero pau-  
 peribus erogat, captiuum redimit, misericor-  
 dia est. Nemo enim potest dicere: cur enim  
 pauper viuit: nemo potest queri, quia cap-  
 tiui redempti sunt: nemo accusare, quia  
 templum Dei aedificatum est. Nemo potest  
 indignari, quia humanis fidelium reliquiis  
 spatia laxata sunt: nemo potest dolere, quia  
 in sepulturis Christianorum requies defuncto-  
 rum est. In his tribus generibus vasa Eccle-  
 siarum etiam initiata confringere, conflare,  
 vendere licet. Opus est, vt de Ecclesia my-  
 stici poculi forma non exeat, ne ad vsus ne-  
 farios sacri calicis Ministerium transferatur.  
 Ideo intra Ecclesiam primum quaesita sunt va-  
 sa, quae initiata non essent, deinde comminu-  
 ta, postremo conflata, per minutas erogatio-  
 nes dispensata egentibus, captiuorum quoque  
 pretiis profecerunt. Quod si desint noua, &  
 quae nequaquam initiata videantur, in huius-  
 modi vsus, vt supra diximus, arbitror omnia  
 pie posse conuerti.



riánusok voltak egyedül, a' kiknek e' nem tetszett, nem annyira azért mint ha a' tselekedetet rosszsznak tartották volna, hanem inkább azért, hogy volna miért szidalmazhatnának. Ugyanis ki lehetne olyan érzéketlen, olyan fene természetü, és kemény szívé, a' ki valósággal helytelennek tarthatná azt, hogy az emberek a' haláltól, erőtelen afzszonyi állatok a' bújaság' leseitől, a' gyermekek a' bálványok' fertelmességeitől meg-szabadittatnak. Mi állhatatofon azt tartottuk mindenkor: hogy jobb az Urnak a' lelkeket meg-tartani mint az aranyat, a' ki az Apostolokat arany nélkül küldötte-el, és a' Szentegyházat-is arany nélkül gyűjtötte. Nem azért vágyon aránya a' Szentegyháznak, hogy kintseket gyűjtsön, hanem hogy abból másokat részeltessen, és az ő szükségeikben fel-segálljen; mit használ azt tartani, a' mi ha ott hever, semmit nem ér? Nem tudjuk-é mennyi aranyat és ezüftöt hordottak-el az Affiriabéliek a' Jéru'sálemi templomból? melly fokkal helyesebb lett volna azokat az áldozó Papnak, egyéb eszközökből ki-fogyván, a' szükölködök' javára fordítani, mint sem hogy azt a' szentség-törő ellenség' prédájára,

és meg-fertéztetésére hagyta? avagy nem meg fogja-é az Úr mondani; miért hagytál annyi szegényeket az éhség miatt el-fogyatkozni? hiszem vala arannyad, és ízerezettél volna eledelt nékik? miért vettetek annyi foglyok áruba és még sem váltattak-ki? miért ölettettek-meg illy fokban az el-lenségtől? avagy nem jobb leszen va-la-é élő, mint értz edényeket meg-tartani? . . . Nem tudom mit lehet-ne ezekre felelni. . . . Te mit fele-lél? azt-é hogy nem hagyhattad pufz-tán az Istennek házát? Erre ő azt fele-lé tenéked: *A' Szent Sákramentomok-nak nintsen aranyra szükségek, és az arany által jobbakká nem lesznek. A' Sákramentomok' ékéffége a' fog-lyok' váltsága; azok a' valóságos drága edények, a' mellyek a' lelkeket a' haláltól meg-váltják; illyeténképpen őrzötte-meg Sz. Lörintz Mártir az Úrnak kintsét, a' ki midön töle a' tem-plom' kintseit elő-kérnék, elé veze-té a' szegényeket és monda: ezek a' templom' kintsei, a' kikben a' Kri-stus vagyon, a' kikben a' Krisztus hiti vagyon. Azt mondja az Apostol: a' mi kintsünk tserép-edényekben va-gyon. És mitsoda jobb kintsei vagynak a' Krisztusnak, mint a' mellyekben mon-dot-*

dotta hogy lakozik? Mert meg va-  
gyon írva: Éheztem és tápláltatok en-  
gemet; szomjúhozta és innom ad-  
tatok; úton-járó, el-hagyattatott, gyá-  
moltalan voltam, és bé-fogadtatok en-  
gemet 's a' t. És mindjárt alább ez ol-  
vastatik: a' mit egygyikkel ezek köz-  
zül tselekedtetek, azt én velem tse-  
lekedtétek. — — — *Ha a' szükség  
kívánja, az én ítéletem szerént, min-  
dent a' mivel a' Szentegyház bír, ama'  
Szent haszonra lehet fordítani.*

Halgassátok meg mit mond Aran-  
nyas száju Sz. János a' Sz. Máté Évan-  
gyéliomára írt *első prédikáziójában* i)  
„Ne járuljon fenki, a' kiben a' Júdás'  
B 2 és

---

i) In hom. I. S. Chrysofomi sic habetur: “ Nul-  
lus ergo Judas, nullus Simon hanc mensam  
adeat, quorum vterque aeris cupiditate periit.  
Quare fugiamus, oro, hanc foueam, neque pute-  
mus, satis esse nobis ad salutem, si cum viduas &  
orbos parentum spoliaueris aureum calicem &  
gemmis ornatum huic mensae offeras. Vis hoc  
Sacrificium honorare? Animam tuam offeras,  
propter quam Christus immolatus est: eam  
auream facito. Quodsi anima tua plumbo ac  
testa deterior est, quid tibi proderunt aurea  
vasa? Non laboremus omnino ad vasa offeren-  
da solum. Verum etiam multo magis de iusto la-  
bore acquisita offeramus: haec enim aurea sunt  
& pretiosa, quae auaritia non maculantur. Non  
enim



és a' Simon' indulatja lakozik, ehhez  
 az afzthalhoz, a' kik mind ketten a'  
 pénz'

enim auri vel argenti officina, sed Angelorum  
 celebritas Ecclesia est. Animarum ergo mun-  
 ditia opus est, propter quas etiam Deus re-  
 cepit. Et certe non erat ex illa mensa, nec  
 ex auro ille calix, quo Christus discipulis suis  
 Sanguinem praebuit suum. Pretiosa tamen e-  
 rant, & venerationis plena, quia Spiritu ab-  
 undabant. Vis corpus Christi honorare? non  
 despicias ipsum nudum: neque hic quidem in  
 Ecclesia sericis pannis induas, foris autem fri-  
 gore, nuditate confici negligas. Qui enim  
 dixit, hoc est corpus meum, & rem simul  
 cum verbo confecit, idem dixit: esurientem  
 me vidistis, & non cibastis, & in quantum non  
 fecistis vni eorum minimorum, nec mihi fe-  
 cistis. Hoc autem corpus Christi non amictu,  
 sed anima nuda indiget: illud autem multa cu-  
 ra ac diligentia. *Et quibusdam interpositis,*  
 pariter etiam tu eum (Christum) honora, ut  
 ipse vult, expone diuitias pauperibus. Non  
 est opus vasis sed animis aureis. Haec dico,  
 non quia vetare velim talium vasorum obla-  
 tionem, sed quia dignum putem ante omnia  
 misericordiae ac benignitati esse incumbendum.  
 Nam & vasa Deus suscipit, sed illa multo ma-  
 gis sibi gratiosa sunt: & vasa quidem danti  
 solum profuerint, benignitas vero etiam ac-  
 cipienti. Et hic quaeso ostentatio nonnun-  
 quam potest accusari, ibi vero totum miseri-  
 cordi animo attribuitur. Responde, quatenam

pénz' szerezete miatt el-vezének. Ke-  
rüljék-el ezt a' vezedelmes vermet,

B 3

és

utilitas est, si cum mensa eius multis calicibus aureis ornatur, ipse inedia pereat: prius igitur ipsum esurientem satura: deinde ex quadam superabundantia mensam eius etiam ornabis. Calicem aureum facis, & aquae frigidae calicem ei non praebes. Et quod hinc emolumentum consequitur? coopertoria mensae auro nitent, & ipsi necessaria velamina negas? Quid igitur ipsi praebes? Dic, oro, si quem fame pereuntem videres, nec cibo solvere ipsius famem curares, sed multo argento ac auro mensam solummodo exornares, quas putas illum gratias tibi habiturum, ac non potius indignaturum? Quid porro si detritis ac pertusis vestibus vestitum & frigore congelatum hominem aspiceres, nec vestem aliquam ei praeparares, aureas statuas ad laudes eius erigeres, nonne contemnere atque irridere ipsum videreris? Ita te oportet in Christo etiam cogitare, cum errabundus & peregrinus circumuagetur recto indigens, tunc tu ipsum quidem non suscipis, vermiculato emblemate pavimenta ornas, magnificos muros construis, columnarum capita erigis, lychnos ab argenteis catenis dependere facis, ipsum vero nec visitare curas in carceribus vinctum. Nec prohibebo magnifica templa condere, sed haec cum illis, immo vero haec ante illa facere moneo. Nam pro eo quidem, quod Ecclesias non ornarit, nemo unquam fuit accusatus; pro eo autem, quod

pap-

és ne hitelessük-el magunkal, hogy nagy a' mi érdemünk, ha nem segítjük-is a' fűkölködöket, özvegyeket, árvákat, tsak hogy az Úrnak óltárit drága ajándékokkal fel-ékesítsük.

„ Ha méltó ajándékot akarsz adni, *ajándékozzad a' te lelkedet*, a' mellyért a' Krisztus meg-áldoztatott; *tselekedjed hogy a' te lelked arany légyen.* Ha a' te lelked alább-való az ónnál, és a' földből való tserépnél, mit fognak használni az aranyból való ajándék edények? *Az Isten' háza nem arany, ezüst, és selyem portékák' tárháza, hanem Angyalok' gyűlésének helyének kellene annak lenni.* Az asztal a' mellyen, és a' pohár, a' mellyből a' Krisztus a' Tanítványoknak a' maga vérét oltogató, bizonyval nem  
ama

---

pauperum non sit misertus, gehennae & ignis inextinguibilis minae sunt intentatae, & cruciatus cum daemonibus. Domum ergo ornans, ne despicias fratrem, qui affligitur. Is enim est magis proprie templum, quam illud, & haec quidem vasa pretiosa, ac splendida, quae reconduntur, poterunt accipere & Reges infideles & tyranni & praedones. Quae autem feceris fratri esurienti & hospiti, qui est nudus, ne diabolus quidem possit arripere, sed sita erunt in thesauro, quem nemo poterit surripere.



ama' tárházból valók, de még-is igen drágák és tisztetségesek valának; mivel azoknak érdemek lelki vala. — Ha a' Kríftust akarod tisztelni, ne ú-táld-meg a' mezítelen Kríftust; ne öltöztessd ötet a' templomban felyem ruhákba, ha te ötet a' templomon kívül a' kemény hidegben és mezítelenen fanyarogni meg-engeded, mert a' ki ezt mondotta, ez az én testem, és a' mit mondott, a' valóságra-is által vitte, a' mondotta ezt-is: tí engemet éhezni, tí engemet szomjúhozni, tí engemet mezítelenen és el-hagyatva láttatok, és én rajtam nem könyörültetek; és valamit ő közöttök a' leg-kissebbiktől meg-tagadtatok, azt én tölem tagadtátok-meg.

Nem a' Kríftus testének az óltáron, hanem a' mezítelennek, a' nyomorútnak van szüksége az öltöztetésre, és tápláltatásra. Azért tiszteljed ötet (a' Kríftust) a' mint ő akar tiszteltetni: oszd-meg azt, a' mivel bővölködöl, a' szegénnyel. Nem arany edényeket hanem igaz jó szívet kíván ő. Nem azért mondom ezeket, mintha minden ajándékot, a' melly a' templomba vitetik, gyalázní vagy meg-tíltani akarnek; *hanem hogy én a' könyörületes-séget és emberi szeretetet hozzá fogha-*

*tás nélkül nemessebb dolognak tartom.*  
 Az ajándék edényeket sem veti-meg Isten, *de a' könyörületesség és a' szeretet sokkal kedvesebbek ő néki.* A' templom' számára adott ajándékok csak az adónak használhatnak: de a' munkás szívetben mind a' kettő nyér, mind a' ki ad, mind a' ki el-vészi: ama' körül könnyen hiába-valósággal vádoltathatik az ember, e' pedig tsupán csak a' könyörülő szívnek tulajdonittatik. Kérlek mond-meg nékem, mi haszon van abban, ha az ő asztala, (a' Krisztusé) drága készületekkel fel-vagyon ékesítetve, ő pedig (a' szegényekben) nyomorusággal és inséggel küszködik. Tégy jól azért elsőben a' szükölködővel, az után, lássad, *ha tetszik, ékesítheted az ő asztalát-is.* Drága pohárral ajándékozod-meg ötet, és a' izomjuhozótól meg-voníz egy enyhítő italt: ugyan mire való ez?

— Az ő óltárai az aranyas fedelek miatt tündökölnék, ötet pedig szükséges ruházat nélkül hagyod? mitso-da adomány ez? Azt kérdem te tőled, ha látnád, hogy valaki csak nem éhel hal-meg, 's még sem adnál néki, a' mivel az ő éhségét el-űzzed, hanem a' helyet az asztalt ékesítenéd-fel arany és ezüst edényekkel, köszönetet ér-

érdemlenél-é tőle, avagy nem inkább meg-boszfizonkodnék-é te reád? vagy ha valamely embert szakadozott rongyos köntösben csak nem meztelenen a' hideg miatt egészfzen el-lányarodva találnál, és arról ingyen sem gondolkodván, hogy ötet bé-fedjed, néki arany oszlopokat emelnél, nem keferves meg-vetés és tsúfolódás gyanánt venné-é azt? Így gondolkozzál a' Kristusról-is: te, midön ő (a' szütkölködő) meztelenen, ruházat nélkül, bújdosva, el-hagyattatva, nyomorúlt állapotban esedezik tenéked, gyámoltalanul bújdosni engeded; az ő templomaiban pedig tarka pádimentomon kell járnai, azoknak falai ditsőségesen fel vagynak ékesítettve, kevély oszlopokkal támogattatnak, boltzatain lámpások függenek; arra pedig nem méltóztatod, hogy az ő iratózást szerző, és keferves szegeletetskéjében meg-látogasd ötet. Nem eleuzem én a' szép templomok' építettetését, azoknak ékesítettetését: hanem csak azt mondom, hogy az egyiket a' máfikkal egygyütt, *sokkal pedig szorgalmatosabban kell amazt tselekedni, mint ezt.* Mert senki az Istentől kérdőre nem vonattatott azért, hogy a' templamok' ékesítésében segítségül nem vólt; de



a' pokol' tüzivel a' melly soha el-nem alufzik, és az örökké való kínokkal fenyegettetik az el-pártolt Angyalokkal egygyütt, a' ki a' szegényen nem könyörül. Mikor azért az Isten előtt esedezel, ó ne vesd-meg a' te atyádfiát, sokkal inkább az Úrnak temploma ö, mint a' melly kö templomokat magad előtt szemlélsz: azok az ajándékok, a' mellyeket te amazokra osztogatsz, az időnek mindeneket meg-eméltő kezei, a' vigyázatlanság által, igen hamar ismét oda-lehetnek: de a' mit te a' te éhező, bújdosó, mezítelen, el-hagyatott szükölködő szegény atyádfiának adsz, azt még a' Sátán sem ragadhatja-el te tőled, ama' kints közvé vagyon a' le-téve, a' mellyet senki el-nem ragadhat.

## XII.

Nem örömeft halgatjuk-el azokat, a' mellyeket ez iránt Gregor. I. Lib. III. dialogorum cap. 1. Socrates hist. eccl. L. VII. cap. 21. Possidius in vita S. Aug. cap. 24. Codex canonum africanae Ecclesiae n. 26. Symmachus Papa Ep. 5. ad Caesar. Arelat. Ep. Agapetus Papa I. Ep. 6. ad eundem Caesarium. Justinianus Imperator Lib. I. cod. I. 21. Pelagius Papa I. in Ep. 8. ad Sapaudum Arelat. Episcop. Anastasius Sinaita in re-  
spon-

sponſionibus ad orthodoxor. interro-  
gationes n. 14. Gregor I. Lib. VI. epist.  
13. ad Fortunatum Fauensem Ep. & eod.  
Lib. epist. 35. ad Bonum Meſſanenſem  
Ep. item Lib. I. indict. 2. epist. 14. ad  
Demetrianum & Valerianum clericos  
firmatos. Concilium Remenſe a. 630.  
Can. 22. Aimonius Floriacenſis Mona-  
chus Lib. IV. de rebus geſtis Franco-  
rum c. 42. Baronius in Annal. ad an.  
640. Jacobus Gordonus in chron. ad an.  
641. Dionys. Petavius in ration. temp.  
p. I. Lib. 8. c. 2. ex Aimonio. Carolus M.  
& Epifcopi Galliae Lib. I. Capitular. n. 94.  
Synodus VIII. a. 869. Can. 12, etc. etc.  
mindnyájan egy ſzívvel, ſzájjal, és  
példával tanítanak. De még ſem tehet-  
jük, hogy Hieronimust és Bernárdust  
elé ne hozzuk. Hieron. epist. ad Nepo-  
tian. k) „ Azt kívánod, kedves Ne-  
po-

k) Hieron. in epistola ad Nepotianum : „ Petis a  
me, Nepotiane charissime, litteris transma-  
rinis, & crebro petis, ut tibi breui volumi-  
ne digeram praecepta vivendi, & qua ratione,  
qui ſeculi militia derelicta vel Monachus coe-  
perit eſſe, vel Clericus, rectum Chriſti trami-  
tem teneat, ne ad diuerſa vitiorum diuerticu-  
la rapiatur. Et poſt alia: obſecro itaque te,  
& repetens iterumque iterumque monebo, ne  
officium Clericatus genus antiquae militiae pu-  
tes

potziánufom , szüntelen én tölem ,  
 hogy szahnék valami régulat rövide-  
 den

---

tes, id est, ne lucra seculi in Christi quaeras  
 militia, ne plus habeas, quam quando Cle-  
 ricus esse coepisti, & dicatur tibi: Cleri eorum  
 non proderunt eis. Nonnulli enim sunt diti-  
 ores Monachi quam fuerunt seculares; & Cle-  
 rici, qui possideant opes sub Christo paupe-  
 re, quas sub locuplete & fallace diabolo non  
 habuerant, vt suspiret eos Ecclesia diuites,  
 quos mundus tenuit ante mendicos. Mensu-  
 lam tuam pauperes & peregrini, & cum illis  
 Christus conuina nouerit. Negotiatorem Cle-  
 ricum, & ex inope diuitem, ex ignobili glo-  
 riosum, quasi quandam pestem, fuge. *Et post  
 alia*: per fideicommissa legibus illudimus, &  
 quasi maiora sint Imperatorum scita, quam  
 Christi leges, timemus, euangelia contemni-  
 mus. Sit haeres, sit mater filiorum, id est,  
 gregis sui Ecclesia, quae illos genuit, nutri-  
 uit, & pauit: Quid nos inserimus inter ma-  
 trem & liberos. Gloria Episcopi est pau-  
 perum opibus prouidere: ignominia omnium  
 Sacerdotum est propriis studere diuitiis. *Et  
 post alia*: multi aedificant parietes, & colum-  
 nas Ecclesiae substruunt, marmora nitent, au-  
 ro splendent laquearia, gemmis altare distin-  
 guitur, & ministrorum Christi nulla electio est.

23 Neque vero mihi aliquis opponat, diues in Ju-  
 daea templum, mensam, lucernas, thuribula,  
 patellas, scyphos, mortariola, & caetera ex  
 auro fabricata. Tunc haec probabantur a



den elődbe, miképpen kelleffék egy  
 olyan embernek, a' ki a' külső álla-  
 pot-

Domino, quando Sacerdotes hostias immola-  
 bant, & sanguis pecudum erat redemptio pec-  
 catorum. Quamquam haec omnia praecesserint  
 in figura, scripta sunt autem propter nos, in  
 quos fines seculorum deuenerunt. Nunc vero  
 cum paupertatem domus suae pauper Domi-  
 nus dedicarit, cogitemus crucem eius, & di-  
 uicias lutum putabimas. Aut aurum repudie-  
 mus cum caeteris superstitionibus Judaeorum;  
 aut si aurum placet, placeant & Judaei, quos  
 cum auro aut probare nobis necesse est, aut  
 damnare.

Idem in epistola ad Demetriadem: „ Cum aetas  
 maturior tibi fuerit, & voluntas grauior fir-  
 miorque sententia, facies, quod tibi visum  
 fuerit, immo quod Dominus imperat, scitu-  
 ra, te nihil habiturum, nisi quod in bonis o-  
 peribus erogaueris. Alii aedificent Ecclesias,  
 vestiunt parietes marmorum crustis, columna-  
 rum moles aduehant, earumque deaurent ca-  
 pita, pretiosum ornatum, non sum contra,  
 ebore argentoque valuas, & gemmis aurata  
 distinguant altaria, non reprehendo, non ab-  
 nuo. Vnusquisque in suo sensu abundet, me-  
 liusque est hoc facere, quam repositis opibus  
 incubare, sed tibi aliud propositum est, Chri-  
 stum vestire in pauperibus, visitare in lan-  
 guentibus, pascere in esurientibus, suscipere  
 in his, qui testis indigent.

Idem in epistola ad Eustochium de Paulae matris  
 epitaphio: Nemo ab ea pauperum vacuus re-  
 uer-

potról le-mondván életének hátra-lévő részét vagy Klastromban, vagy Világi-papságban akarja el-tölteni, a' Krisztus' parantsolatjának finor mértéke szerént rendelni a' maga életét, hogy a' rút vétkeknek fok-felé ágazó útai között el-ne tévelyedjék. Kérlek azért tégedet, s' ezután-is arra kérni tégedet meg-nem szünöm, hogy ne képzeld a' Krisztus' szolgálatját 'söldért való szolgálat gyanánt, és ne bírij nagyobb gazdagsággal, mint midőn belső állapotra léptél: mert vagynak olyanok, a' kik Barát-korokban nagyobb gazdagsággal bírnak, mint mikor külső állapotban éltenek, és vagynak olyan Világi-papok, a' kik a' szegény Krisztus' zászlója alatt több gazdagsággal

---

uerfus est, quod obtinebat non diuitiarum magnitudine, sed prudentia dispensandi; illud semper replicans, beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur, & sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum, & facite vobis amicos de iniquo Mammona, qui vos recipiant in aeterna tabernacula, & date eleemosynam, & omnia munda mundis: & verba Danielis Regem Nabuchodonozor monentis, vt eleemosynis redimeret peccata sua. Nolebat in his lapidibus pecuniam effundere, sed in vinis lapidibus, qui voluntur super terram.

gal bírnak, mint sem a' gazdag és tsalárd ördög záfzlója alatt valaha bírhat-  
tak volna: annyira hogy a' Szentegy-  
háznak sohajtozni kell azoknak gaz-  
dagságokon, a' kiket a' Világ koldus-  
oknak esmért vala. Javainknak kere-  
fent okokkal való hátra-hagyásával (per  
fideicommissa) 1) a' törvényeket meg-  
jádzodtatjuk, az Évangyéliomot számba  
sem veszfizük, mint ha a' Kriftus'  
parantsolati a' Fejedelmek' parantsola-  
tinál alább-valók vólnának. *Nem bá-  
nom legyen örökösse, de legyen an-  
nya-is az ő fiainak az az, az ő nyájá-  
nak az Anyaszentegyház, a' melly az-  
okat szülte, nevelte és táplálta; mi-  
ért szakasztanók-el az anyát az ő gyer-  
mekeitől? Abban áll a' Püspöknek  
leg-főbb dítsérete, ha az ő kintseivel a'  
szegényeket gyámolitja, és a' Papok  
nagyobb tsúfságot magokan nem ejt-  
het-*

---

\*) Fideicommissum, téfzen a' törvény tudóknál  
ollyan testamentomot, a' melly szerént az  
örökösnek némelly hagyományokkal-való é-  
lés ollyan ok alatt engedtetik-meg, hogy ő az-  
•kat valamelly meg-eshető állapotban, vagy  
pedig bizonyos idő' el-telése után, tartozzék  
másnak által-botsátani. Maga az illyen örö-  
kös pedig neveztetik *Fideicommissarius*nak.  
*Fordító.*



hetnek, mint ha a' gazdagságon kapdosnak. — Sokan templomokat építenek, azoknak falait oszlopokkal ékesgetik, márvánnyal be-borítják, azoknak menyegzetei arannyal tündökölnek, oltárai drága kövekkel tsillámlanak, a' Kriftus' Szolgai között pedig femmi választás nintsen.

Nints miért emlegette itten valaki a' Jéru'sálemi templom' gazdagságait, annak arany asztalait, gyertyatartóit, tömjénezőit, tálait, pohárait, medentzéit, és egyéb merő aranyból készült edényeit. Mind ezek a' dolgok nekünk, a' kik az időnek tellyellégére meg-tartattunk, irásbatéteztettek ugyan; de tsak addig kötött volt az Úr ezekhez némü-némü érdemet, míg a' Papok véres áldozatokat áldoznak vala, és az áldoztatott barnok' vére vala a' bünöknek váltsága. Most pedig, midön a' szegény Idvezítő az ő házának szegénységét meg-fzentelte, tsak az ő keresztjéről gondolkodjunk, és a' gazdagságot femininek állítsuk. — Meg-kell azért vetnünk az arannyat a' Sidóságnak több babonás bolondságával egygyütt vagy ha tetszik nekünk a' Sidók' templomának fényessége, tessenek a' Sidók' bolondságai-is, az egyiket a' másikkal egygyütt, kell vagy kárhoz-

hoztatnunk , vagy helylyben -hagynunk. „

Ugyan ő , az ő Demetriáshoz írt levelében : „ Midön meg-értebb korodra jutándasz , és kivánságodban fontofabb , végezéseidben állhatatosabb lejéndasz , ám tselekedjed a' mi néked tetszik , vagy inkább a' mit az Úr parantsol ; mert meg-fogod tapasztalni , *hogy tsak a' marad saját tiéd , a' mit jó-tételre fordítottál.*

Építsenek bár mások templomokat , borítsák-bé azoknak falait márvánnyal , emeljenek-fel azokban szörnyü nagy oszlopokat , vonják-bé arannyal azoknak fejeit , szerezzenek arany ruhákat , tzifrázzák ezüsttel , élefant temekkel az ajtókat ; rakják-ki drága kövekkel az arany óltárokat , nem bánom , nints semmi szóm az illyenek ellen , tselekedje ki-ki , a' mi neki jobbnak tetszik , és bizonyára türethetőbb-is ez , mint ha valaki az ő halomra gyűjtött és el-zárt rakás aranyát strásálja , de *néked jelesebb tzelra kell törekedned* : hogy a' Kristust az ő szegényeiben ruházzad , az elfogyatkoztaokban meg-látogasd , az éhezőkben tápláld , a' hajlék nélkül bújosókban bé-fogadd. „

Ugyan ő, az ő Euftokhiushoz írt levelében az ő annyoknak Paulának koporsója fellyül-írásáról: „Egy szegény fem mégyen vala el üresfen ő tőle, a' mellynek nem a' nagy gazdagság, hanem az adakozásban való jó rend, és okolság vala az oka. Szüntelen szájában hordozza vala ama' mondások: bóldogok a' könnyөрületes szívűek, mert ök-is könnyөрületetséget találnak; *vagy* valamiképpen a' víz el-óltja a' tüzet, akképpen törli-el az alamisna a' bünöket; *vagy* szerezetek jó barátokat tí magatoknak a' hamis Mammonból, a' kik bé-fogadjanak titeket az örökkévaló hajlékokba; *avagy* adjatok alamisnát; *vagy* a' tisztáknak minden tiszta. *Vagy* a' Dániel szavait, a' mellyekben Nabugodonozort arra inti, hogy az ő bünöit irgalmassággal törölje-el. Nem akarta ő az ő pénzét a' templomok' köveire költeni, hanem az Istenhaznáak élő köveire, a' mellyek ezen a' földön járnak „

Sz. Bernárd a' maga Wilhelm Apát Úrhoz írt Mentő-könyvében szokott kemény szókkal dorgálja a' kezesztyén alamisnálkodásnak hátra-maradásával esni szokott templomokra-  
 való nagy vesztegetést: „ Ó hijába-



valóság, ó balgatag és hazzontalan hí-  
jába-valóság! Fénylik a' Szentegyház  
az ő falaiban, és szükölködik az ő fzegé-  
nyeiben; az ő köveit arannyal boritja-  
bé, az ő gyermekeit pedig mezítele-  
nen és ruházat nélkül hagyja; a' balga-  
tagnak elég van minn bávaszkodják, de  
a' nyomorútnak nints mihez támasz-  
kodják. „

### XIII.

Mind ezekből nyilvánóságos I.)  
Hogy az Atyák, 'Sinatok, régi Tsáfzá-  
rok és Uralkodók az írgalmasságot és  
jó-tételt a' templomokra-való költsé-  
geknél fokkal elébb betsülték, és ezek-  
nek meg-szükítetéfeket és szorítatá-  
fokat nem tsak örömeft meg-engedték,  
hanem jóvallották-is, hogy a' szüköl-  
ködő fzegényeken annál inkább lehet-  
ne segíteni. II.) Hogy azok, a'  
templomok' kintseit, kéz pénzeit, drá-  
ga portékáit és tzifraságait semmire-  
kellő hazzontalanságoknak, és a' Kri-  
ftus ellen-való fzenség-törésnek tart-  
ják, ha mind azok nem az ő fő, és  
Isten előtt kedves egygyetlen egygy-  
végekre, a' jól-tévő felebaráti fzeretet-  
re fordittatnak.

### XIV.

És ne hogy azt hidjük, mintha  
ezek tsak a' régi idökre, nem pedig

a' mostaniakra nézzenek volna; halljuk-meg utólyára mit mondott az, a' kinek szavai még akkor-is meg-maradnak, a' mikor a' menny és a' föld többé nem léznek. Mát. XXIV. 35. és mit tanítanak erről az ÚjTestámentomnak szavai, a' mellyek a' Keresztyéni hitnek és életnek mind Világ' végezetéig finor mértéke gyanánt fog-nak maradni. Mát. XXVI. 31 - 46. világo-fon meg-mútatatik, *hogy a' véghe-tetlen gazdagságu, meg-foghatatlan böltseségü, semmi nélkül nem szüköl-ködö, és a' mi leg-jobb tselekedeteink által-is semmit tőlünk nem nyerhetö Isten, mindent, valamit mi a' mi em-ber társainkal keresztyén felebaráti sze-retetből tselekszünk, ollybá vészen, mintha azt ö magával tselekedtük vol-na: ellenben pedig a' mi felebarátunk-hoz-való szeretetlenségünket ellene mondhatatlan jeléül fogja venni an-nak, hogy mi az Istent nem szeretjük, és ezt a' következő világban rette-netesen meg fogja büntetni: „ Miko-ron pedig el-jövénd az embernek fia, az ö ditsőségében, és ö véle minden Szent Angyalok, akkor ül az ö ditsö-ségének Királyi székébe. És gyűjtet-nek ö eleibe minden népek, és el-választja őket egymástól, mint a' pász-tor el-választja a' juhokat a' ketské-től.*

től. És állatja a' juhokat jobb keze felől, a' ketskéket pedig bal keze felől. Akkor ezt mondja a' Király azoknak, a' kik az ő jobb keze felől léfzenek : Jertek-el én Atyámnak áldottai, birjátok az országot, melly megkésztetett néktek e' Világ fundámentómanak felvettetése előtt : Mert éheztem és ennem adtatok ; szomjúhoztam és innom adtatok ; úton járó voltam és befogadtatok engemet. Meztelen voltam és megruháztatok engemet ; beteg voltam és meglátogattatok engemet ; fogoly voltam és én hozzám jöttetek. Akkor felelnek neki az igazak ezt mondván : Uram mikor láttuk volna hogy éheztél, és mikor tápláltunk volna tégedet, vagy hogy szomjúhoztál volna és innodadtunk volna? Mikor láttuk hogy úton járó voltál volna, és házunkba befogadtunk volna tégedet? vagy hogy meztelen voltál volna, és megruháztunk volna? Vagy mikor láttunk betegen, vagy tömlőtzen, hogy te hozzád mentünk volna? És felelvén a' Király ezt mondja nékik : Bizony mondom néktek, a' mit tselekedtetek egygyel az én kitsiny atyámfiái között, én magammal tselekedtetek. Akkor szól azoknak-is kik az ő bal



keze felől léfznek, ilyen módon: Atkoztak menyjetekek-el én tölem az örök tüzre, melly kézfittetett az ördögnek és az ő angyalinak; mert éheztem, és nem adtatok ennem; szomjúhoztam és nem adtatok innom; úton járó voltam és nem fogadtatok-bé engemet; mezítelen voltam, és meg nem ruháztatok engemet; beteg voltam, tömlötzben voltam, és meg nem látogattatok engemet. Akkor azok is felelnek néki, ezt mondván: Uram mikor láttunk tégedet éhezni, vagy szomjúhozni, vagy úton járnival, vagy mezítelenen, vagy betegen, vagy a tömlötzben, és mikor nem szolgálunk volna néked? Akkor felel ő nékik ezt mondván: Bizony mondom néktek, mivelhogy ezeket nem miveltétek egygyel az én kitsinyeim közzül, én velem nem miveltétek. És el-mennek ezek az örök gyötrelmre; az igazak pedig az örök életre.

Az Isteni Szolgálatra a' felebaráti szzeretethek el-múlatásával való költtség, mint kép-mútatás, és az Isten Befzedénekmeg-tsonkítása úgy rajzoltatik le, Márk VII. „Melly igazán jövendölt Esaiás tí felöletek Kép-mútatok!

E' nép tsak ajakakkal tisztelem engem, az ő szívek pedig távol vagyont én tőlem. Hijába tisztelnek pedig engemet tanítván olly tudományokat, mellyek embereknek parantsolati. Mert el-hagyván az Istennek parantsolatit, az emberi rendelést tartjátok-meg, és e'féléket fokakat tselekeztek. És monda nékiek melly álnokúl törлитеk-el az Isten parantsolatját; Mert Mó'ses azt mondja: Tiszteljed atyádat és anyádat, és valaki szídalmozza atyát vagy anyyát, halállal meg-haljon. Ti pedig ezt mondjátok: Ha valaki ezt mondándja atyának vagy anyyának: a' melly Korbánt ( az az ajándékat ) én fel-viszek, néked használ, a' bűn nélkül való. És nem engeditek, hogy az semmit egyebet tselekedjen az ő atyával vagy anyyával, el-törölvén az Istennek Beszédét a' ti rendeléseitekkel mellyeket rendeltetek, és ehhez hasonlatost fokakat tselekeztek „

*Igasságot tselekedni, irgalmasságot gyakorolni, szorgalmatoson az Isten előtt járni, ezeket kívánja főképpen az Isten mi tőlünk. Mik. VI, 6-8. Mivel menyjek eleibe az Úrnak, mimódon alázzam-meg magamat a' Felséges Istennek előtte? Avagy egész-fzen égő áldozatokkal menyjek-é eleibe?*

be? Avagy esztendőös borjukk-al-é? Vallyon kedvit találnám-é az Úrnak ezer kofokkal? tiz ezer olaj forrásokból költ olajjal? Ó ember meg-mondatott tenéked mi legyen a' jó, és mit kíván te tőled az Úr; hogy tselekedjél igazságot, szeressed az írgalmasságot, és hogy meg-alázzad magadot, és hogy a' te Isteneddel alázatoson járj. *Az áldozatok tehát, és az égő lámpások, sokkal alább-valók a' munkás felebaráti szeretetnél.*

*Az igaz Isteni tiszteletnek summáját ezekbe a' kevés szókba foglalja bé Jakab Apostol, I. 27. A tiszta és szeplő nélkül-való Isteni szolgálat az Atya Isten előtt ebben áll: meglátogatni az árvákat, és az özvegyeket az ő nyomoruságaikban (a' izü-kölködőkkel jól tenni) és magát e' Világtól tisztán meg-tartani. „*

*Mi az Istennek képére teremtetünk, azért arra kell a' Keresztyén embernek leg-nagyobb igyekezettel és állhatatossággal törekedni, hogy az Istenhez hová tovább mind hasonlóbb lehessen Mát. V. 48. A Keresztyén felebaráti szeretet pedig a' leg-nevezetesebb része ennek az Istenhez-való hasonlatosságnak. Luk. VI. 36. Ha azokat szeretitek, a' kik titeket szeretnek,*



nek, mitsoda kedvelségtek lészzen azért? mert a' bünösök-is szeretik azokat, a' kik őket szeretik. És ha azokkal téfztek jól, a' kik tí veletek jól téfznek, mitsoda kedvelségtek lészzen azért, mert a' bünösök-is ugyan azont tselekefzik. És ha azoknak adtok költsön, a' kiktől gondoljátok, hogy ismét vehettek, mitsoda kedveségtek vagyon azért? mert a' bünösök-is a' bünösöknek adnak költsönt, hogy hafonlókat végyenek. Annakokáért szerelsetek ellenségeiteket, és jól-tégyetek és költsönt adjatok femmit abból nem várván; és a' tí jüthalmatok fok lészzen, és ama' Magafságos Istennek fiai lésztek, mert ő jól téfzen mind a' háládatlanokkal mind a' gonoszokkal. *Légyetek annakokáért irgalmasok, miképpen a' tí mennyei Atyátok-is irgalmas.*

*A felebaráti szereteket a' keresztyén embernek megkülömböztető jegye. Ján. XIII. 35. Abból tudja-meg kiki, hogy tí én tanítványim vagytok, ha egymást szeretitek.*

*A felebaráti szereteket az Isten egész törvénye' summájának neveztetik I. Tim. I. 5. „A' parantsolátnak vége pediglen a' tiszta szívből, jó lelki esméretből és igaz hitből való sze-*

retet. „ Rom. XIII. 8 — 10. Senkinek  
 semmivel ne tartozzatok, hanem hogy  
 egymást szeressétek : *mert a' ki az ő  
 felebarátját szereti, az a' törvényt bé-  
 töltötte.* Mert ezek a' parantsolatok :  
 Ne ölj : Ne orozz : Hamis tanuságot  
 ne ízöllj : Ne kívánjad ; és ha több  
 más parantsolat van, *e' beszédbe  
 foglaltatnak-bé summa szerént, t. il-  
 lik : Szeressed felebarátodat mint te  
 magadat. A' szeretet nem illeti a' mi  
 felebarátunkat semmi gonofizal, an-  
 nakokáért a' törvénynek bé-töltése a'  
 szeretet.* „ Hasonlóképpen Jak. II. 8.  
 Hogyha a' *Királyi törvény* tseleke-  
 zitek az Irás szerént : *Szeressed a' te  
 felebarátodat, mint tennen magadat,*  
 jól mivelitek. Kolos. III. 14. Mind-  
 ezeknek felette pedig, öltözzétek-fel  
 a' szeretetet , melly a' tökéletesség-  
 nek kötele. „

A' felebaráti szeretet úgy adatik  
 elő , mint az Istenhez való igaz sze-  
 retetnek egygyetlen egygy valóságos  
 próbája, I Ján. IV. 20 — 21. „ Ha valaki  
 ezt mondándja : Szeretem az Istent , és  
 az ő atyafiát gyűlöléndi , hazug az.  
*Mert a' ki nem szereti az ő atya-  
 fiát, a'kit látott, mimódon szeretheti  
 az Istent a' kit nem látott?* És ilyen  
 parantsolatot vettünk ő tőle , hogy  
 a'

a' ki szereti az Istent, szeresse felebarátját-is. „

*A Keresztyén, Evangyéliomi felebaráti szeretet, maga az Isten szeretete: minden emberben nem magát az embert, hanem az Istent szeretjük.*

1. Ján. IV. 12 — 13. „Soha senki nem látta az Istent, ha egymást szeretjük, az Isten mí bennünk, lakozik, és az ő szereteti mí bennünk meg-teltyefedett. Ezen esmérjük-meg hogy mí ő benne lakozunk, és ő mí bennünk, hogy az ő lelkéből adott minékünk. Nem különben Mát. XXII. 37-39. Jé-  
sus pedig monda néki: Szereljed a' te Úradat Istenedet tellyes szívedből, tellyes lelkedből, és tellyes elmédből. Ez az első és nagy parantsolat. *A második pedig hasonló ehhez, szereljed a' te felebarátodat, mint te magadat. E' két parantsolatoktól függ az egész törvény és a' Próféták' irások.* „

*Tsak egyedül a' keresztyén felebaráti szeretet által lesznek minden mi egyéb tulajdonságaink és tselekedeteink kedvesek. 1. Kor. XIII. „Ha embernek vagy Angyaloknak nyelveken szólnék-is, a' szeretet pedig nintsen én bennem, ollyá lettem mint a' zengő értz, és a' pengő tzimbalom.*

És



És ha jövendőt tudnék-is mondani, és minden titkokat, és minden böltseséget tudnék-is, és ha egészsz hitem volna-is, úgy-annyira, hogy a' hegyeket el-vinném helyyekről, *ha Szeretet nintsen én bennem semmi vagyok.* És ha — a' testemet a' tüzre adnám — is, ha Szeretet nintsen én bennem semmit az nem használ nekem. A' Szeretet hofszu-tűrő, kegyes a' Szeretet, nem irigykedik a' Szeretet, nem tselekezik álnokúl, nem fúvalkodik fel. Nem tselekezik éktenül, nem keresi tsak az ő maga hasznát, nem gerjed hamar haragra, nem gondol gonofzt. Nem örül a' hamiságnak, örül pedig az igazságnak. Mindeneket el-fedez, mindeneket hiszen, mindeneket reméül, mindeneket el-tűr. A' Szeretet soha el-nem fogy, de a' jövendő mondások-is el-töröltetnek, a' különböző nyelvek-is meg-szünnek, a' tanulásból való esméret-is el-töröltetik. Mert rész Szeretéül vagyon bennünk az esméret, rész Szeretéül a' prófétálás. De minekutánna el-jövendő a' tökéletes tellyefség, akkor el-töröltetik a' mi rész Szeretéül vagyon. Mikor gyermek volnék, úgy szólltam mint gyermek, úgy gondolkodtam mint gyermek, úgy érttettem mint gyermek: minekután-

na pedig férjfiuvá lettem, el-hagytam a' gyermeki dolgokat. Mert mostan látjuk az Istent tükör által, és homályos beszéd által, de akkor szemtől szembe; most rész szerént vagy on bennem az esméret, akkor pedig léfzen az esméret úgy a' mint tanittatom. Azért mostan meg-marad a' hit ( tselekedet szerént való hit, a' Kríftus tudományának esméreti, és életünknek a' szerént való rendelése ) a' reménség, ( a' jövendő élet iránt ) és az Istenhez és felebarátunkhoz való szeretet, ez három; ezek között pedig leg-nagyobb a' szeretet. „

### XV.

Imé kedves Szolga-társaim, ezek a' mi betses Páfztori kötelefségünknek folytatásában a' leg-jobb ajándékok, a' mellyekre vágynotok, ez a' drágalátosb út a' mellyet mutatnotok kell. Avagy az Idvezítőnek mondása: Márk XIV. 7. és Ján. XII. 8. „ Szegények, szükölködők, ügye-fogyottak mindenkor léfznek tí veletek „ nem igaz-é még ma-is? Nintsenek-é tí közöttetek szüleiktől hátra-hagyattatott árvák, egygyetlen egygy gyámoloktól megfosztatott özvegyek, tehetetlen öregek, tűz és víz miatt kárt vallottak, nintsenek-é betegek, szorongattatást  
fzen.

fzenvedők, gorombák, a' magok erejektől való magok táplálására sok okokból elégtelenek? nintsenek-é fzemérmefek, a' titkos fzegénység és fzükség alatt el-görbedtek, hamis üldözés, gyűlölség és irigység által elnyomattattak, reménség nélkül való el-tsüggedés által el-fogyatkoztak? Nem értetek-é fo ha nagy fzerentsétlenségeket, súllyós és kemény látogatófokat, a' mellyek egézfisz népségekre és helylységekre ki-hatottanak, közön-séges orfzág' tsapáfait, rettenetes drá-gaságokat, a' fzántó-vetőnek remén-ségét el-pufztító hó harmatokat, a' mikor még a' Szent Gyülekezetek-is az ő fzokásba ment ugyan, de fok-keppen fzükségtelen költségeik miatt a' felettébb el-nyomorodtat, az ő u'sorájának el-engedéséért, a' segítségért efedezőt nem legithették, hogy reménség nélkül az inségben el-fogyatkozzék meg-engedni kénytelenittettek? A' tí oskoláitok az ő végekhez, és a' mostani idő' fzükségeihez képest való állapotban vagynak-é mindenütt? a' fzorgalmatos és hafznos jó tanítók-nak vagyon-é elég segítségék, öfztönök? nints-é fo hol fogyatkozása a' tanuló ifjúságnak a' tanulás és keresz-tyén tudomány körül meg-kivántató  
 szük-



szükséges dolgokban? nem szükölköd-  
 tők-é némelly nem nagy költséggel  
 meg-szerezhető, a' valóságos iste-  
 nes buzgoságot és épületet elő-moz-  
 ditó eszközök nélkül? A' szegények'  
 és betegek' számára való házak az i-  
 gaz szükölködők' bé-fogadhattatásokra  
 és tápláltathatásokra elégségek-é nem  
 kívántatnak-é az inségekkel és nyomor-  
 ruságokkal küszködő emberi társaság'  
 számára faganatosabb kézületek? Nem  
 felettébb meg-kivántató, sőt éppen el-  
 múlhatatlan dolog volna-é némelly a'  
 maga templomától távol lévő Gyüle-  
 kezetnek egy közelebb-való templom,  
 és tulajdon lelki Páfztor? Nintsenek-  
 é fohol tálentomok, tehetségek,  
 tsendes érdem, a' mellyek holmi fe-  
 gedelem által elő vonattathatnának,  
 fel-serkentethetnének, dologra vehet-  
 tetnének, és a' köz jóra munkásokká  
 tétetnének? Nem esmértek-é fohol a'  
 tí lelki páfztorságtok alatt jó Istenfélő,  
 jámbor, szorgalmatos leányzókat, a'  
 kik mások felett a' keresztyén anyai  
 szép hívatalra magokat méltóknak mű-  
 tatják, és az ő szegény állapotjok  
 mellett-is illendöképpen-való ki-adatás-  
 sal segítettvén egyenes lelkü férjek' és  
 jól nevelt gyermekeik' örömök és ize-  
 renséjek, és egészsz Gyülekezetek'

fer-

ferkentő példái lehetnének? Annyi elzúzó el-folyása alatt, a mellyeket ti a' ti lelki páfztorságtok' terhe alatt való bújdosástokban el-töltöttetek; a' ti tanulástok és gondolkozástok, a' ti látástok hallástok, és ama' tettetés mesterségéhez nem értő, 's a' többekhez képest annyira meg-nem vesztegetődött emberek' nemével való társalkodástok, és a' ti hozzátok leg-közelebb lévő, véghetetlenül gazdag, és külömb-külob-m-féle ábrázatu természetnek szüntelenvaló serkengetései között, éppen semmit nem tanultatok-é a' mi megérdemlené hogy annak hafzna és esmérési az emberi társaságban közönségesse tétettetek? Gondolkoztatok, nézettek széllyel, és feleljetek; Kinek kellene tudni nekünk nálatoknál jobban felelni? Kit lehetne méltán nálatoknál hibásabbnak tartani, ha ti a' mi kérdéseinkre a' ti tulajdon lelketek' esmérésnek helybe-hagyásával, és a' mi kedvünk ízerént nem felelhetnétek? Halljátok-meg azért, és tanuljátok-meg, *hogy, ha azokra nézve a' mellyeket el-nem lehet kerülni, a' ti templomaitokban fogyatkozás nintsen, ha tisztaság és tsinosság uralkodik a' ti templomi készületeitekben, mind azok a' dolgok, a' mellyekre eddig*

dig való kérdéseink ki-terjedének minden öszve vetés nélkül nevezetesebbek, mint akármi templomra való szükségtelen költségek; és sokkal tisztelesebbek, mint a' szükségtelen tzifraság, a' mellyel annyi templomokban pompáznak, és az Isteni tisztelet körül szokásba ment hijába-valóságokra lábat adnak. Hogy e' felől titeket ellene mondhatatlanúl meg-győzhetőnk, örömeft meg-tettük ezt a' fáradságot, és ki-fzedeggettük azoknak az ítéleteknek és gondolatoknak velejét, a' mellyeket ez iránt az Istennek tsalhatatlan igazságu Szent Igéje az Ó és Új Testamentomnak könyveiben, a' nevezetesebb Szentegyházbéli 'Sinatok', az értelmesebb Atyák', az igazság ízeretőbb Fejedelmek' törvényei és az egészsz ősz régiség minékünk hátra hagytanak, hogy azokat egygy tekintettel által-láthatnátok. Ha ezekben az előre el-foglaltatott elméket meg-botránkoztatjuk; ha a' babonásággal ellenkezünk; ha valamint ezekben a' maga hafznát vadászó Fariséus a' maga képét fel-találná: ó nem a' mi hibánk ez, azok hibája ez, a' kik nekünk az ő fontos mondásaikat szájunkba adták, és meg-kell azzal elégednünk a' mit fellyebb Ámbrósius-  
D ből,



ból, L. II. de Off. c. 28 elő-hoztunk  
 vala: *Jobb zúgolódásra okot adni,  
 szidalmoztatást szenvedni, mint sze-  
 retetlennek lenni.* Azoknak hibájok ez,  
 a' kik Sz. Lőrinczel a' szegényeket a'  
 Szentegyház' kints őrzőjinek mondot-  
 ták, a' kik Ámbrósiussal szorultság-  
 ban a' templomi szolgálatra szentelt  
 öltözeteket, az Isteni Szolgálathoz  
 tartozó drágaságokat, még a' leg-fzen-  
 tségesebb áldozatra szentelt edényeket-  
 is az emberi nyomoruság kilfebbíté-  
 sére oda adták, és a' zúgolódással nem  
 gondoltak; a' kik, mint ama' Sz. Pau-  
 linus Nólai Püspök (Gregor. M. Dia-  
 log. L. III. cap. 1.), a' szükölködök'  
 fel-segítésére minden jövendőre való  
 tekintet nélkül mindeneket fel-ál-  
 dozták, és végtére magok-is arra  
 szorultak, hogy a' felebaráti szere-  
 tetnek önként-való áldozatává lenné-  
 nek: 1.) a' kik a' gyakran említett  
 Am-

- 1.) S. Gregor. M. Papa Lib. III. Dial. cap. 1. „Cum  
 faeuientium Wandalorum tempore fuisset Ita-  
 lia in Campaniae partibus depopulata, multi-  
 que essent de hac terra in Aircam regionem  
 traducti, vir Domini, Paulinus, cuncta, quae  
 ad Episcopi vsum habere potuit, captiuis in-  
 digentibusque largitus est. Cumque iam ni-  
 hil omnino superesset, quod petentibus dare  
 potuisset, quodam die quaedam vidua aduenit,  
 quae

## Ambrósiusfal azt tartották, hogy a' Szent-

quae a Regis Wandalorum genero suum filium in captiuitatem fuisse ductum perhibuit, atque a viro Dei eius pretium postulauit, si forte illius Dominus hoc dignaretur accipere, et hunc concederet ad populam remeare. Sed vir Dei magnopere petenti foeminae, quid dare potuisset, inquirens, nihil apud se aliud, nisi se inuenit, petentique foeminae respondit dicens: Mulier, quod possim dare, non habeo, sed memetipsum tolle, seruum me tui iuris esse profiteri, atque vt filium tuum recipias, me vice illius in seruitium trade. Quod illa ex ore tanti viri audiens, irrisionem potius credidit, quam compassionem. At ille vt erat vir eloquentissimus, atque apprime exterioribus quoque studiis eruditus, dubitanti foeminae citius persuasit, vt audita crederet, et pro receptione filii sui in seruitium Episcopum tradere non dubitaret. Perrexere igitur vtrique ad Africam. Procedente autem regis genero, qui eius filium habebat, vidua rogatura se obtulit, ac prius petiit, vt ei filium donare debuisset. Quod cum vir barbarus typo superbiae turgidus gaudio transitoriae prosperitatis inflatus non solum facere, sed etiam audire despiceret, vidua subiunxit dicens: ecce hunc hominem pro eo vicarium praebeo, solummodo pietatem in me exhibe, mibique vnicum filium redde. Cumque ille venusti vultus hominem conspexisset, quam artem nosset, in-

qui-

Szentegyháznak nem azért kell a' pénzt bé-fzedni, hogy azt drága portékákra; tzifraságra, vagy egyéb helytelen templomi pompára költse, azt a' falakra aggassa, párába és füstbe botsálla, hanem hogy azt böltsen kifosztogassa, és a' szükségben segítségül légyen.

XVI.

Ezen okoktól indittatván mi, itten a' mi Érfeiki templomunkban, az értelmesebbeknek jóvá-hagyásával már mindent el-fzedettünk és félre tettettünk, valami a' jó inynek ellenére vagyon, és valamivel az óltárok és a' falak inkább meg-vóltak terheltetve, mint ékesittetve. Továbbá azt akarjuk, és parantsoljuk, hogy ezen dologban a' mi Érfeiki templomunk, minden több templomokban, nem különben itt a' városban, mint szintén a' falukon-is minden ki-fogás nél-

---

quisiuit; cui vir Dei Paulinus respondit dicens: artem quidem aliquam nescio, sed hortum bene excolere seio. Quod vir gentilis valde libenter accepit; cum in nutriendis oleribus, quia peritus esset audivit: suscepit itaque seruum, et roganti viduae reddidit filium. Quo accepto vidua ab Africana regione discedit. Paulinus vero excolendi horti suscepit curam. &c.,



nélkül, akár világi Papok' akár Barátok' vigyázások alatt legyenek, például vétettséék, és követtéék, azokból minden szükségtelen tzifraság elfzedettéék, és félre tétéék; hogy a' templomokban nagy vigyázással tsinofság uralkodjék, és szép rendtartatáséék; ellenben pedig, minden valami a' léleknek tsendéségét meg háborithatja, a' gondolatokat elféleltheti, és a' szent igazságokra való tisztelettel tellyes figyelmetéésééet gyengitheti, a' mennyiben lehet eltávoztatáséék, az ezutánra való templomi kézfűletek' megfzerzésében tsak a' tsupa szükség, és elnem kerülhetőség vétettellenek-fel egygyetlen egygy sinór mértékül, egygy óltáron se égjen több hat gyertyánál, tsak az óltári nagy Szentség ki-tételekor 8, a' 7, és 40, órákig tartó imádságok' idején 12, és ezen szám semminek irigyivel ne szaparittáséék; továbbá pedig, hogy a' templomok' költsége, mint a' szegények' öröksége, ügyefogyottak' segítsége, mint menedék efszköz minden szükségeekben, bölts takarékosággal meggyűjtéék, és megtartatáséék, hogy minél hamarább lehet, módot találhassunk minden Dékány-ságban egy-egy kassa felállítására, a'

melly szoros egyenességgel az Isten előtt kedves felebaráti szíretet' megbánthatatlan szentsége gyanánt tartatassék, és tsupán tsak arra a' végre szolgáljon, hogy abból a' betegeknek, erőteleneknek, öregeknek, maga hibája nélkül el-fzegényedett szántó-vető embernek közlelről való gyámol, az el-maradott árváknak neveltetés, a' falusi ifjuságnak tanítatás, és egyéb hasonló köz-hasznu rendeléseknek, fundamentom szereztesék.

XVII.

Menyjetek-el már, és tanuljátok-meg, (tanítsátok-meg szóval és példával) mit jelent ez: *írgalmasságot kívánok és nem áldozatot, és az Istennek esméretit inkább az égő áldozatnál.* Hós. VI. 6. Mát. IX. 13. *A' test' gyakorlásának kevés haszna vagyon, de a' kegyes élet ( Istenhez hasonló, közönséges emberi szíretetben és egymáshoz-való jó-akarásban Istenhez hasonló élet ) mindenre hasznos, és ígéretili vagyon mind e' világon, mind a' más világon-való meg-jútalmasztásról.* I. Tim. IV. 8. Mivel minden külső tselekedet, ha az az Isteni és felebaráti szíretetből nem származik, és attól nem vészi érdemét, tsupa szemfény-vesztés, és játék, és a' bávalz-

vafzkodó balgatagság' idő töltése: mivel a' külső dolognak, ha az a' jelefebb szzeretet' munkáit meg-akadályoztatja, az annak végbe-vitelére szolgáló eszközöket meg-szükiti vagy el-nyeli, mint károsnak, mint roízíz szokásnak, mint babonáság', és fok-féle bolondság' kút-fejének, határt kell vetni, és annak nemeliebb tzel-  
ra kell fordittatni.

### XVIII.

Igyekezettek jobb ajándékokra, én drágalátosb útat mutatok ténéktek, az írgalmafságot és az Istennek esméretit. Hos. VI. 6. Mindeneknek elötte kérünk titeket, és arra kényszerítünk, igyekezettek azon meg-szünés nélkül, hogy a' köz népnek az Istenről való gondolataiban több igafság, több világofság, nagyobb tökéletesség, méltóság, és illendőség találtattafsék. Az Istenről, és a' mi ő hozzá és ember társainkhoz tartozó kötelefségeinkről való helyyes értelmek' és mind a' kettőnek minden tselekedeteinkben finor mérték gyanánt szemeink eiött való tartáfa, olyan fundámentom, a' melly nélkül semmi Vallás körül való jó tudomány, semmi munkás keresztyénség, semmi igaz virtus, és kegyefség meg-nem állhatnak. Hitel fe-



lett való dolog, melly oftoba 'Sidó, es pogány felettébb illetlen, az embe-ri józan okofságot és Isten-beszédét meg-motskoló gondolatok uralkodnak imitt amott a' tudatlan alávaló köz-ség között az Iftenségről. A' minden tévelygések között leg-irtóztatóbb té-velygése ama' bolondnak, a' ki így szól az ő szívében: Nintsen Isten. 'Sólt. XIII. 1. a' minden dolgok, még a' leg-bizonyofabbak felöl-is-való ké-telkedés, 2.) és a' minden Vallások-nak egygy formán való betsüllése, vagy inkább azoknak meg-útálása, 3.) az azokkal való tsúfolkodás, és a' szem-telen vakmerő gonofzság, babonás-ság, Isteni ihletéffel való hazug di-tsekedés, 4.) a' szeretetlenség és gyü-lölség, az egymás nem türeje és üldözése, nevezetesen a' Vallás' ked-viért, az Istennek tselekedettel való el-tagadása Tit. I. 16. hol találunk ezek jobb szállást, hol harapoznak-el kön-nyebben, mint ott, a' hol a' leg-tö-kéletesebb Valóság esméretlen Isten. Tsel. XVII. 23, a' hol a' köz-nép esze ezer 's meg ezer felé kóborol, ő pedig abban a' tudatlanságban és vé-lekedésben tartattatik, mintha a' fok  
kül-

2.) Scepticismus, 3.) Indifferentismus. 4.) Fanati-  
cismus.

külső szokásoknak megtartásában legnagyobb szentség, azoknak elmúlásában pedig legnagyobb bűn volna; arról pedig, a' mi leg-fzükségebb volna, mivel tartozzék az ő Teremtőjének és teremtett társainak, a' maga mérséklésnek és felebaráti szeretetnek kötelefségeiről, az ő jövő életre való elrendeltetéséről, és annak nagy vóltáról, csak immel-ámmal és futólag, vagy tellyefséggel fints emlékezet. Jaj azoknak a' kik a' népeknek Mesterei és Tanítói mérnek lenni, ha az Úrnak dolgát restesen folytatják; annál keményebb lesz az ilyeneknek ítéletek. Ők emészti-meg a' földnek 'sírját, tudják-meg, hogy meg-nem szabadúlnak míg-nem meg-fizetnek mind az utolsó fillérig. Jak. III. 1. Jérem. XLVIII. 10. Mát. V. 26. Mindnyájan a' kik a' Szentegyháztól venni szokott fizetéssel visszä-élnek, hasonlók a' Fariséusokhoz, és Irás-tudókhöz, a' kik hamissággal és az Úrnak vérével kereskednek vala, a' mint szól a' már említett Sz. Hieronimus Comment. in Matth.

XIX.

Soha mély bánat nélkül arról nem gondolkodhattunk, hogy a' szentséges oltári titokkal annyiképpen való bot-

ránkozással tellyes kereskedés üzette-  
tik; hogy annyi fok szolgai az óltár-  
nak alaton bér kívánásból adják ma-  
gokat a' Papi szentséges szolgálatra;  
hogy vagynak olyan henység, a' kik  
szintén-úgy kereskednek azzal, hogy  
a' misében egygy fertálynyi órátskáig  
áldoznak, a' mellyből kapott bért  
annakutánna arra vesztegetik, hogy  
abból a' napnak több részét alávaló  
hivalkodásban töltik-el. Sok bajjal és  
terhes fáradsággal már annyira men-  
tem, hogy azoknak a' henye mise  
mondó Papoknak serege, a' melly a'  
mí lakó-városunkat annyira terhelte,  
csak nem egészízen oda lett. A' mí  
nagy oskolánk ezentúl egygy olyan  
veteményes ház lészzen, a' mellyben  
csak azok fognak neveltetni és ké-  
szíttetni, a' kik a' lelki tanításra ezen  
mí Sálisburgumi Érfekségünkben szük-  
ségesképpen meg-fognak kívántatni.  
Senki míg fok esztendőig tartó pró-  
bát ki nem áll, és a' tudományok-  
ban-való elő-menetelének méltó je-  
leit nem adja, a' főbb belső hiva-  
talokra fel nem fog szenteltetni,  
senkinek nem fog hivalkodó henye  
élet engedtetni. Minekokáért arra  
kérjük a' mí Dékányainkat, Pap-  
jainkat, Vikáriusainkat, hogy a' lel-  
ki



ki Páfztorságra készülő ifjuBelső-Rendnek jó példát adjanak, és azt parantsoljuk, hogy a' népnek tanítását és a' Szent Sákramentomoknak ki-öfztogatását tellyes tehetségek fzerént ö magok folytassák, a' mint ez még ezen Száz esztendő' elejin-is szokásban vala, a' mikor, a' már most nagyon meg-szaparodott segítő Papok' (Coadjutorok) száma, kisebb vala, és ne bizzák azt csak a' rendes számon felllyül való ifjú Papokra, Káplánokra, hanemha nagy okból, és ne gondolkozzanak úgy magokról, mint-ha a' mise mondáson kívül, csak a' gazdáskodás és a' jövedelmekből való könnyü élet vólna kötelelségek. Mindenkor jobban folynak a' dolgok, ha azokat azok folytatják 's folytatni akarják, a' kiknek tulajdon kötelelségekben áll, mint sem ha azok nap-számofokra és bérefekre bizattatnak.

Ján. X. 12. Illyeténképpen lassan-lassan el-fogynak a' mi Ériekségünkben a' szükségtelen Papok; az alkalmatofabbak pedig hamarább illendő élet módjára jutnak; a' mi népünknek csak-nem minden misére való olly fok költsége lassan-lassan meg-szünik; a' szentséges áldozat minden nyerekedésre való tekintet nélkül fog meg-

es-

esni; az óltár szolgainak az ő élő-  
kért és holtakért-való könyörgések —  
az ő leg-főbb köteleltségeknek egy-  
gyike — a' maga hafzna kereséstől, ke-  
reskedéstől, tisztá és szeplötelen lé-  
vén, annál könnyebben meg-hatja az  
egeket: fok nem kitsiny maradvány,  
a' melly különbben, vagy egézfizea  
vagy nagyobb részben a' lelkekért  
szolgáltatandó misékre-való hagyatás  
által el-fogyott, és fok Vagyon, a'  
mellyet némelly ember rendeletlen  
hajlandóságok között bírt, és a' mel-  
lyet, hogy a' más világra magának  
véle útat nyithasson örömeft magá-  
val el-vitt volna, inkább az élőknek  
az ő szükségeikben való fel-fegíte-  
tésekre fog-térülni; és az a' hafzon, a'  
melly abból a' valóságos kereiztyén-  
ségre és munkás felebaráti ízeretetre  
fog következni, felettébb nagy és  
meg-betsülhetetlen léfzen.

Ha azért a' tí nevetekhez, a' tí  
jeles hivatalotokhoz az Istennek Anya-  
szentegyházában méltóképpen akar-  
tok élni, ha a' Jéfus Kristusnak méltó  
Képei akartok itt e' földön lenni: ó hal-  
galsátok meg a' tí tudatlan és tanu-  
latlan Papi-társaitoknak tí hozzátok-  
való szavait: *Mutasd-meg néküink az*  
*Alyát!* kéfz indulattal a' Jéfus pél-  
dá-

dája szerént Ján. XIV. 8, 9. Mútas-  
 sátok-meg nékik az Atyát, mútasá-  
 tok-meg nékiek a' leg-főbb Valósá-  
 got, mint mindenható Teremtőt, mint  
 e' világnak leg-böltsebb és leg-kegyel-  
 mesebb Urát, mint az ő véghetetle-  
 nül gazdag, bóldog, semmi nélkül  
 nem izükölködő, a' maga szeretete és  
 gondvifeléje által mindeneket fenn-  
 tartó, a' jó-tételben el-fáradhatatlan  
 Urokat, mint leg-szerelmetesebb, hofz-  
 fzu-tűrő, engedelmes és az ő gyer-  
 mekeinek javokra igen szorgalma-  
 toson gondot-tartó Atyát, mint ezen  
 ditsőséges, és véghetetlenül nagy  
 természetnek szerzőjét, mint minden  
 jóknak ki-merithetetlen gazdag kút-  
 fejét, a' mellyből ők és mi-is élünk,  
 és a' kiben vagyon reménységünk mint  
 életünk' igazgatóját, mint örökké-  
 való életünknek Urát, mint leg-na-  
 gyobb és leg-tökéletesebb Valóságot,  
 a' ki véghetetlen az ő természetében,  
 mindenütt jelen-való az ő tökéletes-  
 ségeiben, meg-foghatatlan minden le-  
 hetséges jónak esméretiben, változ-  
 hatatlan, meg-határozhatatlan a' jó-  
 nak szeretetiben, örökké-való és ki-  
 merithetetlen leg-főbb Jó. Mondjá-  
 tók-meg nékiek: Imé, ez a' ti Isten-  
 tek, ő hozzá képest véghetetlenül  
 ki-



kitsinyek vagytok ugyan tí, de mégis nagyok az ő szeretetének és gondvifelésének szemei előtt, nagyok a' tí végeitekre nézve, a' tí körülleték-lévő más teremtetett állatok' számtalan ferege közzül ki-választatván, értelemmel, szabadsággal, szép indulatokkal fel-ruháztatván, és ezen okból az ő képei és leg-nemesebb teremtmények lévén a' földön's a' t.

Minél jobban meg-esmértetitek ő vélek az Istennek leg-főbb tökéletességeit, az ő szeretetre méltó tulajdonságait; annál hamarabb és bizonyolabban arra birjátok őket, hogy ők a' mi gondolataink' ezen leg-méltóbb tárgyával bé-telleyesedvén, az ő hozzá való mélységes tisztelettel bé-telvé, az ő dítőséges Felségét alázatozsággal imádják, az ő véghetetlen tökéletességei körül-való elmélkedésben leg-főbb és leg-kedvesebb foglalatosságokat találják, őtet alázatos tisztelettel és örvendezéssel dítserjék, és magasztalják, és minden ő teremtetett tárfaikat a' leg-Főbb Valóságnak ő vélek egyetemben szóval és példával lezendő dítseretire fel-indítsák, hogy valamiképpen mind annyiszor, valahányiszor erre a' dítőséges világra tekintenek, valamennyiszor az Isten-

Istennek minden szempillantásban övélek közlött számtalan fok jó téte-  
ményeire reá emlékeznek, az ő éle-  
teknek minden pontjában, ha tsak ba-  
romi ostobasággal szemeiket bé-nem  
hunnyák, szükségesképpen amaz in-  
dulatokra serkentetnek; úgy szintén  
egygy illyetén Istent nem a' test-  
nek gyakorlása által, a' mellynek  
kevés haszna vagyon, nem ajándé-  
kok által, a' mellyek tsak a' köve-  
ket és falakat ékesítik, nem áldoza-  
tok által, a' mellyek a' gőzölgés ál-  
tal a' levegő égben el-fzélednek,  
tisztni, hanem az ő szzeretetét nyíl-  
ván-való hálá-ados indulattal minden  
alkalmatossággal magasztalni, dolog-  
télelhez való kezdéseikben az ő ál-  
dásáért alázatos szívvel könyörögni,  
minden munkáiknak ki-menetelet bi-  
zodalommal az ő bölts és jó-tévő  
gondvifelésére bízni, ötet ekképpen  
egészsz szívekből minden tehetsé-  
gekből mindenek felett szzeretni, ma-  
gokat ő alája adni az ő böltságokat  
az ő jó kedve iránt való bizodalom-  
ban az ő véle való egygyesülésben  
helyheztetni, egészsz buzgó kivan-  
sággal az ő bölts végeinek és az  
ő szent akaratjának tiszta, valósá-  
gos, gazdag esméretiben szüntelen

nevekédni, minden gondolataikban az Istenhez hasonlók lenni, mivelhogy csak egyedül a' gondolatokban való hasonlatosságban áll az okos szízeretet Mát. V. 48. és ötlet lélekben és igazságban imádni Ján. IV. 23, 24. igyekeznek.

XX.

Imé ezen az úton és módon kell ténéktek kiváltképpen folytatni a' tíflelki Páfztori kötelességteket. Nem dítsekedhetek az Úrban, míg nem a' tífleketek esmérleti tanubizonyságot tífzen arról, hogy tíf ebben a' tíf kötelességteknék eleget tettetek, és tellyes tehetségtek szízerént azon igyekeztek. Erre a' fundámentomra kell azután fellyebb-fellyebb építenetek, hogy a' Krisztus' teste a' tíf reátok bizattatott Gyülekezetekben épüljön, miglen jutunk mindnyájan a' hitnek, és az IstenFíának esméretinek egygységére, és léfzünk tellyes Férjfiakká a' megöröködött Krisztus állapotjának mértéke szízerént. Efés. IV. 12, 13.

Távol légyen a' tíf Isteni szolgálatbéli beszédeitektől minden híjába-való tudomány' fzele, a' melly csak a' füleket tsiklándoztatja, a' melly az igazságtól el-térit, és csak a' híjába-való beszédeknek halgatására hajt.



2 Tim. IV. 3, 4. a' melly a' Va-  
gyonnak kívánását táplálja, és az Is-  
teni Szolgálatlalt kereskedik 1 Tim.  
IV. 3, 4. Tellyes egyenes lelki es-  
mérettel el-távoztasátok a' tí magatok  
hafzna vadálzásának minden ízínét,  
hogy fenkinek ok ne adattasék ama'  
panaszokat, Hós. IV. 8. m) Luk. XX.  
46, 47. n) 1 Tim. IV. 1. o)

1 Tim.

- m) Az én népemnek bünéért való áldozatot észik, és  
annak bünére nagy szorgalmatofsággal vígyáz-  
nak.
- n) Oltalmaztatok-meg magatokat az Irás-tudók-  
tól, kik hofzszu köntösökben akarnak jární,  
és szerezik a' piatzon-való közföntéseket, és  
a' gyülekezetekben az első ülést, és a' vatso-  
rákon az elöl ülést, kik meg-észik az özve-  
gyeknek házokat, és külsóképpen hofzszu i-  
mádkozásokkal élnek.
- o) A Szent Lélek pedig nyilván mondja, hogy az  
utolsó időkben el-szakadnak némellyek a'  
hittől, kik hiterő lelkekhez, és ördögi tudó-  
mányhoz figyelmeznek. A' kik kép-mutatás  
által hamiságot szólnak, kiknek lelkek es-  
méreti meg-béllyegeztetett. Kik meg-tiltják  
a' házasságot, és a' íele eledeleknek meg-é-  
teleket, mellyeket Isten teremtett, hogy  
azokkal hálá-adással éljenek a' hívek, és a-  
zok a' kik meg-esmérték az igasságot. Mert  
az Istennek minden teremtett állatja jó, és  
semmit nem kell meg-vetni, ha hálá-adással  
élnek azzal, mert meg-szenteltetik az Isten-  
nek Igéje által, és a' könyörgés által.

1 Tim. VI. 1 — 9. p) 2 Tim. III.  
3 — 5 q) tí reátok szabni.

XXI.

- p) Ha valaki különböző tudományt tanít, és nem enged a' mi Urunk Jésus Kristusnak jó beszédének; és annak a' tudománynak a' melly az Isteni tisztelettről vagyon; az olyan kevély, és semmit nem tud, hanem kérdésekben és beszédekben való tufakodásban bologdoskodik, mellyekből támad irigység, versengés, káromlások, gonosz gyanúság, megveszített elméjü embereknek hijába-való há'sártoskodások, és kik az igazságtól megfosztattak, kik azt állítják; hogy az Isteni Szolgálat külső kereskedés.
- q) E' pedig légyen tudodra, hogy az utolsó napokban ártalmas idők lesznek 2. Mert lesznek az emberek magoknak szeretői, fősvények, ditsekedők, kevélyek, szidalmazók, szüléiknek engedetlenség, háládatlanok. 3. Tisztátalanok, szeretet nélkül valók, békeség nélkül valók, patvarkodók, mértékletlenség, kegyetlenek, a' jóknak nem szeretői. 4. Áru-lók, vakmerők, fel-fuvalkodtak, gyönyörűségnek szeretői inkább, hogy nem mint Istennek szeretői. 5. Kik az Isteni Szolgálatnak képét mutatják, de annak erejét megtagadják, ezeket azért el-távoztassad. 6 Ezek közül valók azok, kik az emberek' tselédi közzé bé-színlik magokat, és a' bűnnel megterhel-tett, és fok-féle kívánságokkal fel-indított aszszonyi-állatotskákot meg-környékeztén meg-tsalják. 7. Kik mindenkor tanulnak, de soha az igazságnak esméretire nem juthatnak,

XXI.

Minden lehetséges vigyázással el- távoztatsatok a' ti közönséges tanitástoktól mindent, valami a' szoros vizsgálást ki nem állhatja. A pogányok' papjai egészsz erővel azt az útálatos mesterséget üzték, hogy a' tudatlan községet az ő Istenről való mesés tudományaik és találmányaik által hová tovább mind mélyebben el-merítették a' babonáságban, és azután ebben a' sűrű fetétségben, mindent valami a' könnyü, kedvire való életre és tisztefégre tartozik, magokhoz ragadtak; de a' Keresztyén Vallás nem veti meg és nem tiltja a' vizsgálást, hanem inkább azt megkívánja. r)

E 2 nyos

Ellene állnak az igazságnak, mint Jánnes és Jámbres ellene állottak Mosesnek, meg-ve- szett elméjü emberek, a' hit körül meg-ve- tettek, de tovább nem nevedhetnek, mert ezeknek efsztelenségek nyilván- való léfzen min- denek előtt, mint szintén amazoké volt.

- r) Ján. V. 39. Visgáljátok az Irásokat, mert nék- tek úgy tetszik, hogy azokban örök életetek vagyon, és azok, a' mellyek én rólam bi- zonyyságot téfznek. -- Luk. XXIV. 27. És el- kezdvén Móseftől és mindenPrófétáktól fogva, magyarázza vala nékiek minden Irásokban azokat; a' mellyek maga felől íratattak-meg.



nyos , hogy az Isten ezt vagy amazt mondotta , vagy jelentette-ki a' maga Igéjében , nintsen többé helyye a' kételkedésnek : de éppen ez az , a' mit meg-kell vizsgálni , hogy vallyon az a' fel-tétel , amaz állítás , ama' tudomány , az Isten-Beszéde és ki-jelentett akarata-é. És ez iránt igen is meg kívánhatja minden gondolkodó Keresztyén ember a' meg-műtató , meg-győző , és meg-nyugtató okokat. A' Kegyelmes Isteni gondviseles ezernyi-ezereket helyhez-tett ugyan az úgy történt születés által olyan fzerentsés állapotba , hogy az igaz Vallást az annyok' tejével szopták-bé , és soha okot nem találtak nyughatatlanságot okozó vallásbéli kétségeskedésekre , de ha ez a' kemény hit , a' mellyel mind eddig a' mi velünk született Vallásunk iránt való gondolatainkat tántorgás nélkül megtar-

---

Tsel. XVII. 11. Ezek pedig (a' Theffalonikabéliek) nagy serénységgel bé-vevék az Isten-Beszédét , minden napon az Irásokból tudakozván , ha ezek úgy vólnának é -- 1 Thes. V. 21. Vizsgáljatok-meg mindeneket , és a' jót tartsátok-meg. 2. Pet. I. 19. És nagyon erős bizonyosságunk , a' Prófétáknak beszédek , a' mellyet hogy követtek , jól mivelitek.

tartottuk, vagy a' magunk tulajdon, vagy más vétke miatt, vagy tsupa történetből-is gyengülni kezd, ekkor már kötelefségünkben áll tellyes igyekezettel meg-gyözödést, bizonyofságot, és meg-nyugvást, vagy lelkiünk' esméretében való tsendefséget keresni; mikor vagy a' közel lévő helységeekben, vagy mí-magunk között olyan emberek támadnak, a' kik más Vallásbéli gondolatokkal bírnak; mikor a' mindennapi vélek-való tárfalkodás, és közöttök való forgás el-kerülhetetlenné téfzi, hogy azok, a' kik mind eddig az ő fzületésekkel vett Vallásokot nyugott szívvel követték, más Valláson lévők' gondolataira figyelmet ne veszenek, talám meg ne ijjedjenek és háborodjanak, talám veszedelemben ne forogjanak, a' mennyiben nints elég értekek az azoknak való elégtételre, a' kik az ő benne lévő reménségnek okát kívánják ő tőlök tudni; ekkor már valójában kötelefségek a' kereztyén Tanítóknak az Apostol' ama' szavaihoz szabni magokat 2 Tim. IV. 2. *Prédikáljad az igét, rajta légy, mind alkalmatos, mind alkalmatlan időben*, ekkor tellyes erejeket arra kell fordítani, hogy

hogy az ő lelki-páfztorságok alá bí-  
 zattattakat a' tudományban meg-erő-  
 fitsék, és minden kételkedéftől  
 meg-óltalmazták, nem az által hogy  
 a' Szent Irás felől való vetélkedések  
 tekervényes útaira bé-vezessék, és  
 azokon tévelyegtesék, hanem hogy  
 szorgalmatofon meg-külömböztetvén  
 az Istennek ki-jelentetett Igéjét az  
 emberi okoskodáloktól, és tördalé-  
 koktól; a' hit' ágazatait a' még-nem  
 bizonyos állatáloktól, és azoktól az  
 igazságoktól, a' mellyek csak a' tu-  
 domány öfzve szerketésére tartoz-  
 nak, a' szükséges dolgokat a' szük-  
 ségtelenektől, a' valóságra tartozót  
 és közönségeft a' különöftől, és tör-  
 ténét szerént valótól, az Isteni pa-  
 rantsolatokat, a' fenyték fenn-tartá-  
 sára-való rendeléseftől a' Keresztyén  
 Vallás főbb igazságainak értelmefen és  
 alkalmaztatásfal-való elő-adásával né-  
 kiek az ő Szent Vallások leg-főbb,  
 és az ő elmélkedéseftnek leg-szüksé-  
 gesebb tzieljává, minden ő tseleke-  
 deteiknek el-hagyhatatlan finor mér-  
 tékévé tegyék, hogy tudjanak gyö-  
 nyörködni az Úr' törvényében, és  
 arról gondolkodni éjjel és nappal,  
*'Solt. I. 2. Egy szóval a' ti Isteni szol-  
 gálatbéli tanitástok' módja olyan lé-  
 gyen*



gyen, hogy azt az értelmes ember jó kedvel és örömeft halgathassa, a' Keresztyén község előtt pedig kedves és únalom nélküül való lehessen, hogy azt az ő házánál maga és háza népe kedviért örömmel újra el-beszéllje.

XXII.

Semmi ezen igyekezetében többet nem használ az okoson buzgó, egyenes indulatu, és értelmes Lelki-Tanítónak, mintha ő az ő halgatói között a' Szent Irásnak, nevezetesen pedig az Új Testamentomnak olvasását, a' melly az Isten-Beszédének és törvényének tulajdon értelemben való könyve, a' Keresztyénség között, közönségesebbé téfzi, egyizersmind pedig annak jobban lehető meg-értésére, és használ vehetésére útat nyit.

A' mit ezen tekintetben egy nagy Uralkodó egy esztendővel ez előtt tselekedett, azt Mí-is már ez előtt egy néhány esztendővel véghez vittük, a' mikor a' Szent Irás olvasásának a' köz nép között lejendő elő-mozdítására a' tudományokban kevésbé jártas Keresztyének' számára az Új Testamentomat a' máii időbéli legjobb fordítások szerezént nyomtatás által közönségesebbé tettük, tökéletesen meg-lévén a' felől gyözödve, hogy

erre a' ki-merithetetlen drága kút-fé-  
jére minden Keresztyén és idvefé-  
ges erköltsi tudománynak, minden  
fundamentomos kegyefségnek, és je-  
les vizafiztalásnak, nem lehet az utat  
eléggé meg-vernü, és könnyebbiteni,  
a' köz népet eléggé hívni és ösztö-  
nözni; hogy, ha egyfzer a' Szent  
Írásnak olvasása közönségesebb lé-  
fzen, a' köz ember-is mindjárt tisztáb-  
ban gondolkodik, jobban meg-vila-  
gosodik, a' bal vélekedésekhez és ba-  
bonásághoz annyira nem ragaszkod-  
dik, a' fundamentomos Keresztyén  
oktatást könnyebben fel-vészü, és job-  
ban meg-tanúlja, életének a' fzerént  
való rendelésében Keresztyénebb, és  
a' polgári-tarfasághoz tartozó jóságos  
tselekedetekre hajlandóbb léfzen; és  
hogy a' közönséges elmebéli épülés a'  
Szent Írással való bővebb meg-es-  
merkedéssel egyenlő lépéseket fog-  
tartani; hogy, ha ugyan a' köz em-  
bert könnyebben és rövidebben lehet  
a' hatalomnak, mint az okoskodásnak  
útján vezérelni, tsak ugyan fzüksé-  
gesképpen az Istennek hatalmas Be-  
fzéde, és méltósága léfzen minden-  
kor a' leg-elébb való eszköz annak min-  
den jóra-való vezérlésére; hogy u-  
tóljára a' fzerentsétlenséggel, nehéz  
és

és hofzszas betegségekkel, és nagy lelki-ízenvedésekkel, és az ő halálokkal küfzkodő embereknek, semmi nagyobb vigasztaltatásokra, enyhülésekre, és lelki tsendefségekre többet nem hafznál, mint ha a' Szent Írásból válogatott jelesebb mondásokban annakelőtte, azoknak megfontolása, alkalmaztatása, és példákra való ízabása által, gyakoroltattak lévén, ilyenkor az ő nyomoruságokhoz képeft, azok az ő sérelmes fzíveikre alkalmaztatnak. No! annakokáért légyen betselebb és drágább ez az Isten Könyve tí előttetek e' ízeles Világnak minden kintseinél: e' légyen a' kút-fő, a' mellyből tí naponként világofságot, vígasztalást, és minden jóra erőt és tehetséget merítetek, és a' tí nyájatoknak-is híven ófztogattok.

XXIII.

Sohol nem találtok fontosabb, jelesebb, világosabb és hathatófabb indító okokat a' kegyefségre, és a' tí hívataltokbéli hűségre, mint éppen ebben a' Könyvben; sohol nem találjátok jelesebb, tíftább és a' tí lelki szolgálatotoknak minden részeire alkalmaztathatóbb példáit az Isten ditsőségeért való buzgóságnak, a' tí lelki nyájatokhoz való nagy íze-



retetnek, a' fzelidségnek, az engedelmeiségnek, a' nyájafságnak, az emberségnek, a' szép és jeles feletébb való maga nem fzeretésnek, és meg-nyúgott indulatnak, a' beízedben való bátorságnak, és bátor ízvének, az intésben és dorgálásban való okofságnak, 2 Tim. IV. 2. az állhatatofságnak, a' békeséges türésnek, lelki tsendefségnek és maga megtagadásnak, az imádságban való buzgóságnak s'a't. *Parantsoljuk annakokáért minden mi Dékányainknak*, hogy az Egyházi látogatáfok alkalmatofságával ízorgalmatofon meg-vígyázzák, és az ő ez íránt tejendő tudofítáfokba okvetetlenül belé-tegyék, nem tsak azt, ha van-é minden Tanító Pappnak Német Bibliája, a' mellyet külömben fem lehet tsak ketségbe-is hozni, és a' mellett valami Szent Írásmagyarázó könyve p. o. Tirinus, Menochius, Calmet, hanem azt-is, ha azokat ízorgalmatofon, sőt minden nap ólvafsa, tanulja, és azokból elmélkedik-é.

#### XXIV.

A' Biblia mellett, a' ízületett nyelven íratott jó Istenes Énekek, egy a' leg-jelefebb efzközök közzül, a' melly által a' közönséges Isteni Szolgálat épületesé, és a' kegyes in-

dulatoknak fel-ferkentésére hasznofsá tétettetik.

Voltanak ez előtt olyan idők, a' mellyekben, nem lehet képzelni, melly könnyen nézték, sőt talám ügyet se vetettek reá, minémü eszte- lenségeket mondott és éneklett-e! az ő közönséges és magános áhítatofsá- gaiban a' köz ember. Tsak ez előtt nem fokkal-is az oktalanúl buzgólko- dók a' Német nyelven íratott jó éne- kek bé-vétetéseket Vallás ellen való dolognak tartották, és gyalázták. Nem gondolják meg pedig ezek a' tudat- lanok, hogy Mát. XXVI. 30. Márk. XIV. 26 maga édes Idvezítőnk tsak kevéssel az ő szenvedése előtt-is a' közönséges Isteni-fizolgalatbéli dítse- ret éneklést meg-szentelte; hogy Sz. Pál az Efésusbélieket V. 19. arra in- ti, hogy bé-tellyefedvén Szent Lé- lekkel szóllanának egymás között éneklések és Isteni dítseretek 's lelki énekek által *énekelvén és dítseretet mondván az Úrnak az ő szivekből,* és Kolos. III. 16. *Tanitsátok és in- tsétek egymást ti magatok között 'Sóltárokkal, dítseretekkel, és lelki é- nekekkel nagy kedvel énekelvén az Úr- nak a' ti szívetekben;* hogy a' Kris- tus szintén most említett példája sze- rént

rént e' vala az Isteni dítseretnek leg-  
régibb módja, hogy a' mint Hilárius  
s) Kri'sostomus t) Ámbrósius v) és  
mások bizonyítják, mindenek, a' kik  
az Isteni Szolgálatra öfzve-gyülnek  
vala, afzfzonyok és férjfiak, ifjak és  
vének nagy zengéssel az Istennek e-  
gyetemben dítseretet énekelnek va-  
la.

XXVI.

Nem kevés dítseretire szolg' l az  
a' mí időnknek, hogy Német-orfzág-  
nak tsak nem minden Katolika Vallá-  
son lévő tartományaiban jeles indu-  
lattel egymást üzik a' Keresztyének  
abban, hogy a' Keresztyén község  
kö-

s) Hilarius in Psalm. 65. „ Audiatur orantis po-  
puli consistens quis extra Ecclesiam voces,  
spectet celebres hymnorum sonitus. „

t) Chrysoft. hom. 36. in 1. Cor. „ Olim omnes  
in vnum congregati communi voce cantabant,  
quod & nos hodie facimus „ item. hom. in  
Psalm. 145. „ Foeminae & viri senes & iuue-  
nes distincti sunt & sexu & aetate, non ta-  
men distincti sunt ratione concentus, vnus-  
cuiusque enim vocem spiritus temperans vnam  
ex omnibus conficit melodiam „

v) Ambrosius hexaëmer. L. III. c. 5. „ Responforiis  
psalmodum, cantu virorum, mulierum, vir-  
ginum, paruulorum consonans vndarum fra-  
gor resultat.



közönséges , és magános áhítatofságára , szép és jó Istenes énekeket szedjenek öfzve. Mí helyyesnek találtuk , nem azért mintha más efféle Énekes-könyveknek jó és hafznos vóltokat kétségbe hoznók , mások felett azon Énekeket közönségesen esméretelsé tenni , a' mellyeket Mí ezen nevezet alatt: *Istenes Énekek a' Római Szentegyházbéli Isteni-Szolgálatra* még 1776-dik esztendőben Kis-Afzszony Havának 16-dik napján a' mí Egyházi Fő-Tanátsunk által jóvá-hagyattattunk vala. A' melly próbák attól fogva azokkal tétettenek , olly kiváltképpen való módon megtetfzettenek , hogy éppen semmi akadályt nem láthatunk , miért ne vehetnök-bé azokat a' mí egész Szalisburgumi Érfekségünkben.

XXVII.

Ehhez képeft azt rendeljük és parantsoljuk , hogy a' jövö 1783-dik esztendő' kezdetével minden Fejedelmi Érfekségünkben lévö templomokban , a' hol rend-szerént való Énekek , vagy Énekes-kar nem tartatik ( e' sizerént tsak a' Kánonokok' és Barátok' templomaikat vévén-ki ) minden énekes Isteni Szolgálatban , nagyobb 's kifsebb misékben , Litániák-

ákban, prédikátzio' elejin és végin, és utóljára, bútsu-járafokban, keresztyéni tudományokban való gyakorlás előtt és után, oskolabéli tanítáfok' elejin és végin, és minden más szükséges alkalmatofsággal, szorgalmatofon ezekkel az énekekkel, és fohol más muíka szóval vagy énekekkel ne éljenek; a' minthogy Mí is a' mikor a' fellyebb meg-írt templomok közzül valamellyikbe fogunk menni, nem más énekeket, hanem tsak azokat akarjuk hallani, a' melyek az említett Énekes-könyvben tállatnak.

E' végre szükség, hogy

a) A' Dékányok, minél hamarább lehet, a' Papoknak, Prédikátoroknak, Vikáriusoknak, Coopeátoroknak, Coadjutoroknak, és más ide tartozó Lelki-Tanítóknak ezen Páfztori-intéfeinket ki-öszfzák, ezeknek egész tehetségek fzerént lehető követését szorgalmatofon meg-parantsolják; a' következendő 1783-dik esztendőnek kezdetivel és azontúl, káutoronként a' fellyebb említett Lelki-Tanítóktól irásban bé-kívánják.

1) Hogy vallyon ezen Mí tsupán tsak az Istennek nagyobb  
di-

dítsőségére és a' mi Szent Val-  
 láfunknak elő-mozdítására tze-  
 lö parantsolatunk munkába vé-  
 tetett-é, és ha igen, mitsoda elő-  
 menetellel. 2) Ha pedig nem,  
 miért nem, mitsoda nevezetes  
 akadályok állanak ellent, mimó-  
 don lehet azokat el-háritani; ez-  
 en jó fzándéknak elő-mozdításá-  
 ra mitsoda hasznos, és alkalma-  
 tos eszközökkel lehetne még él-  
 ni. — Ezen dolgok iránt való  
 ítéleteket azután a' Dékányok a'  
 magok tetízfekkel egygyütt, és  
 ha mi még ezen tekintetben ö e-  
 löttök tudva vagyon, azt-is hoz-  
 zá adván, a' mi Egyházi Fő-  
 Tanátsunkhoz az ö kántoronként  
 lejendő tudositásaikkal egygyütt  
 küldjék-bé, a' melly által azután  
 előnkbe fog jutni.

b) Ezen Rendelést kéfedelem nél-  
 kül minden Érfekségünkben lé-  
 vő templomokban szóról szóra  
 szép tisztán ki-kell hirdetni, és  
 azután háromszor egymás után a'  
 Sz. Pál Apostol Kolos. III. 14 —  
 16. bé-foglalt szavairól, ezen  
 Rendelésre intézett prédikátzió-  
 kat kell tenni, és a' népet a' tze-  
 löhöz képeft tanítani és oktatni.



- c) A' Papok, Vikáriusok, és más Lelki-Tanítók szorgalmatoson azon légyenek, hogy a' hol melly Musikások vagynak, ezen énekekben szorgalommal gyakoroltattásanak, úgy a' templombéli Énekek-is az ifjúsággal egygyütt ezen Sz. Énekekre rövid idő alatt jól meg-tanítattásanak, hogy még az új-esztendő előtt a' magok templomaikban ezekkel élni kezdhesenek.
- d) A' Keresztyén tudományról írt jó rozízal elegy könyvetskének szokásba ment ingyen-való osztogatása a' jövő Mindszent-havának kezdetivel meg-szünjék, és ellenben csak olyan könyvek osztásának-ki, a' mellyek az elmék' világosítására hasznofok és épületesek, a' mellyek között léfzen nevezetesen ez a' kis Énekes-könyvetske, mellyhez képest, az efféle könyvek' árrának kifsebitésére nézve-is a' mi Egyházi Fő-Tanátsunk fog némelley rendeléseket tenni.
- e) Akármelley templomokban és akármí nevezet alatt szolgáló Musikások tiszteletekből semmi elne vonattásék; ellenben pedig
- ar-

arra kell őket szorítani, hogy minden fellyebb meg-íratott alkalmatosságokkal ök-is ezen énekeket énekeljék, és a' Lelki-Tanítók' tetszése szerént a' templombéli énekesek és az Oskolabeli Ifjúság ezen énekekre lejendő tanítatása alkalmatosságával segítségül legyenek.

## XXVIII.

A' melly örömeft meg-adjuk a' jó musikálásnak méltó betsületét, ha az a' maga helyén és idejében esik; szintén úgy nem tagadhatjuk, hogy azok a' hibás szokások, a' mellyek a' musikálásba olly igen gyakron, és tsak nem minden időben bé-tsúfztak, még e' mái időben-is helyen-helyen igen szembe tűnök. Melly igaz az még ma-is, a' mit Aranynas száju Sz. János a' maga idejében szokásban volt templomi musikálások' meg-vesztegetőiről panaszol: x) Szegény bóldogtalan!

x) Chrysoft. hom. I. de verb. Iesai ,, Miser & infelix! oportebat te cum tremore ac reuerentia angelicam glorificationem resonare, cumque terrore confessionem reddere Conditori, ac per hanc veniam delictorum postulare: tu vero mimorum et saltatorum mores  
huc

lan! félelemmel és tisztelettel kell  
 vala néked az angyali dítseretet zen-  
 gedeztetned, azután rettegéssel a' te  
 Te-

---

huc inducis, dum indecenter manus iactas,  
 pedibus subsultas, totoque circumageris cor-  
 pore. Et qui fit vt non metuas neque hor-  
 rescas haec audiens aduersus talia eloquia?  
 Non cogitas ipsum inuisibiliter adesse Domi-  
 num, qui vnusquisque motum metitur, et  
 conscientiae rationem habet? Non cogitas,  
 quod Angeli stupendae adsunt mensae, cum-  
 que reuerentia hanc circumdant? Verum  
 tu ista non cogitas, quoniam ea quae  
 in theatris audiuntur, quaeque spectantur,  
 mentem tuam obscurarunt: et ideo quae illic  
 geruntur, in Ecclesiae ritus inducis: ideo cla-  
 moribus nihil certi significantibus animum in-  
 compositum euulgas. Quomodo ergo veniam  
 postulabis delictorum? Quomodo ad miseri-  
 cordiam Dominum inflectes, qui vsque adeo  
 contemptim offeras preces? Miserere mei  
 Deus, inquis, ac mores a misericordia alienos  
 declaras. Clamas, serua me, & corporis spe-  
 ciem a salute alienam exprimis-- quid cla-  
 mor vehemens, qui cum violento spiritus  
 impulsu strepitum habet nihil certi declaran-  
 tem? An non ista partim quidem sunt mu-  
 lierum in trivis meretriciam artem exer-  
 centiam, partim vero eorum, qui in theatris  
 vociferantur, sunt exempla? Quomodo igitur  
 audes angelorum Deum glorificantium  
 hymnis miscere daemonum ludicra?



Teremtődnek a' te büneidet meg-val-  
lanod, és azoknak botsánatjáért efe-  
dezned; te pedig úgy vifeled maga-  
dat, mint a' tántzolók, és mulatság  
szerzők, szökdösvén lábaddal, illet-  
lenül mozgatván kezeidet, és hany-  
ván vetvén magadat. Honnan va-  
gyon, hogy olly minden félelem és  
irtózás nélkül csak ügyet sem vetfz  
ezekre? Nem gondolod-é meg, hogy  
az Úr láthatatlanúl jelen vagyon, a'  
ki kinek-kinek leg-kifsebb mozdulá-  
sát-is meg-visgálja, és belső gondo-  
lataira szoros ízámot tart? Nem gon-  
dolod-é meg, hogy az Angyalok eh-  
hez az álmétkodásra méltó afztalhoz  
közel vagnak, és félelemmel álla-  
nak körülötte? Külömben te ezeket  
nem vefzed észre, mivelhogy azok,  
a' mellyeket a' játék-nézö helyeken  
láttál és hallottál, a' te elmédet  
sűrű homállal és köddel bé-borított-  
ták. Ez az oka, hogy a' mellyek  
oda illenek, a' Szentegyház' fzőká-  
fai közzé elegyited. Ez az oka, hogy  
értelem nélkül való kiábálásokkal a'  
te fzélyel járó gondolataidat fel-fe-  
dezed. Hogy nyersz bün botsána-  
tot, hogy találfsz írgalmafságot az Úr  
előtt, mikor ollyan tsúfoson könyö-  
rögfsz? Azt énekled, Uram írgalmazz-

meg nékem, de azt olyan móddal tseleked, a' melly a' könyörülettséget meg-fójtja. Azt kiáltod: Uram szabadíts-meg, de a' te magad viselete egészfzen ellenkezőt kiált. — Mire való ez az értelem nélkül való kiabálás, a' mellyből tsupán tsak a' tetszik-ki, hogy tartós, jó lélekzed vagy? Avagy nem a' tisztátalan Afzszonyi-állatok szokták-é ezt tselekedni, a' kik az útakban hitegető énekeket énekeldegelnek, és azok, a' kik a' játék-néző helyeken énekléssel keretik kenyereket? Hogy mérsz tehát az Istennek angyali dítséretei közzé ördögi játékokat elegyíteni?

Melly igen illik a' mi időnkreis a' mit mond Hieronimus y) „ Az Istennek nem annyira szájjal mint szívvel

---

y) Hieron. in Ephes. V. 18. „Deo non voce sed corde cantandum, nec in tragœdiam guttur et fauces dolci medicamine collinenda, ut in Ecclesia theatrales moduli audiuntur et cantica, sed in timore, in opere, in scientia Scripturarum. Sic cantet seruus Christi, ut non vox canentis sed verba placeant, quae leguntur: ut spiritus malus qui erat in Saule eiiciatur ab his, qui similiter ab eo possidentur, et non introducatur in eos, qui de domo Dei scenam fecere populorum.

vel kell énekelnünk, nem-is kell a' mí torkainkat a' ízomoru-játékok' síralmas nótáira nagy mesterséggel szoktatni és kézfíteni, hogy a' templomban egyéb ne hallattassék játék-helyeket illető tzikornyázásoknál, és énekeknél, hanem az Úrnak félelmében, épületében, és Isten-Befzédének tudományában. A' Krístus szolgáinak úgy kell énekelni, hogy nem az éneklőnek nótája, hanem az énekeltetett szók tehsenek: hogy a' gonosz lélek a' melly Saulban vala, azokból a' kiket el-foglalt, ki üzettefsék, nem pedig hogy azokba bé-tsalattassék, a' kik az Úrnak házából a' nép' kedvéért játék-néző-helyet tsináltak. „

Ma-is igaz a' mit a' Pelusium-béli Isidorus mond az ő I. Könyv. 90 Levelében „ Akármí nagy gondjok volt arra az Apostoloknak, hogy a' mí Isteni tífzteletre való gyüleléseinkből minden illetlen kiábálást ki-tíltsanak; de tsak ugyan böltsen meg-engedték, hogy ki-ki azokban minden állapot, idő, és nembéli külömbség nélkül énekelhesen. De valamiképpen hogy a' legszentebb rendeléseket-is rofzszra lehet fordítani, úgy ezen rendelés-is holmi rendeletlenségekre, és az elméknek tetovázásra adott alkalmatofságot. Most



fenki nem akar semmit tudni arról a' meg-ihletődésről a' mellyel az Isteni tiszteletekben énekeltetni szokott dítséreték a' szíveket egészízen meghatják vala: az ezek helyyibe bé-jött kényes búja templombéli musika-szó-  
tsak testi és éktelen kívánságokra hajtják a' szívet, és ezeknek kedvekért nem különben járnak a' templomba, mint a' játék-néző helyyre az ott való musika-szó kedviért.

El-halgatjuk azokat a' mellyeket Polidorus Virgilius de *Rer. inuent.* Lib. VI. cap. 2. a' mit Maldonatus de VII. *Sacram.* tom 2. a' mit Durandus de *Ritibus* Lib. III. cap. 21. a' mit számtalan fokak mások éppen ezen dologról hasonló buzgósággal és hathatósággal meg-írtanak.

### XXIX.

Ha már az annak módja szerént, és ahhoz értő személlyek által a' mesterségnek minden régulai szerént kézfittetett templombéli musika-szó ellen-is, a' közönséges Isteni Szolgálatot minél épületefebbé tenni kívánó leg-értelmesebb emberek olly méltán ki-költenek, vallyon mit fognának mondani, ha hallanák a' mi városi 's falusi közönséges templomainkbéli mu-

sikáláfokat, a' hol olly gyakran a' szigoru hegedü tzintzogatás által a' köz nép fejéből minden jó gondolat ki-verettetik, és az ifszonyu alkalmatlan zörgés által tsak az ostoba elzatelenség és balgatagság tápláltatik?

XXX.

Még a' leg-régibb időkben-is nagy betsben valának a' mi vitéz Német nemzetünk előtt a' szép nemzeti énekek; fokot használtak ezek az ő erköltseinek fzelidítésére; az ő erköltsi tudományaik, törvényeik, Isteni dicséreteik, mennyei jó-téteményekért való hálá-adásaik, vitéz vívelt dolgaik, és az ő eleiknek nagy példái, mind énekekbe valának foglalva, a' mellyeket az ő Isteni tiszteletre való gyűléseikben, vendégségeikben, 's mulatságaikban énekeldegelnek vala, és a' mellyek által egymást jeles indulatokra, és vidámságra ferkentik vala. Még ma-is hiresek az ő Poétáik és hadi-énekeik, a' mellyek az ő vitéz szíveiket fel-lobbantják, és még az ő leg-hatalmasabb ellenségeiket-is meg-rettentik vala. Sőt a' népnek énekek által való oktatósa, az Istenhez 's virtushoz-való ízeretnek, és kegyes indulatoknak annak szívében

való fel-gerjesztése, szintén olyan régi szokás, a' millyen régi maga az emberi nemzet; midőn már annak leg-régibb Historikusza a' Moyfes, és a' Jób könyvének szerzője igen sok eféle régi énekekből-való szakaszokat hordának-elő.

XXXI.

Ez által, és más sok rendbéli ezt meg-előzött Rendeléseink által, úgy hiszjük, elég példáját adtuk, melly igen ohajtjuk, hogy az elmék' világozódása, és az erköltsökben való gyarapodás a' mi Erfekségünkben a' ti szorgalmatosságtok és segítségtek által, a' mennyiben lehetséges, nevededést végyen, és abban ki-terjedjen, tellyes bizodalommal lévén a' felől, hogy a' mi Pásztori botunk alá adattatott népre ezek által egygy-fzersmind áldás, jó-szerentse és bővség száll alá az Istentől. Böltses. VII. 11. z) Mát. VI. 33. aa)

XXXII.

- a) Minden jó pedig azzal egygyütt meg-adatott nekem, véghetetlen ditsőség ő általa. v. 12. Ez minden jónak annya — 14. e' véghetetlen kintse az embereknek, a' kik ezzel élnek, rézfelsei léznek az Isten szereretének és barátságának.
- aa) Kerefsétek először az Istennek országát, és az után mindenek, meg-adattatnak néktek.



## XXXII.

Nem más, hanem csak egygy tudatlan rest, magának való, vagy ennél-is alább való Lelki-Tanító hitetné-el azt talám magával, hogy néki az őstoba, tudatlan, alaton nép között leg-jobban lenne dolga: az értelmes, köteletségét szerező, munkás, tisztán, jelesen, és nem magának való módon gondolkodó Lelki-Tanítónak pedig az ő hívatalának jó lelki-esmérettel való folytatása mellett mindennap arra kell figyelmeznii, és számot tartani, mennyivel nagyon nagyobb gyarapodás egygyik házban mint a' másokban, egygyik Gyülekezetben mint a' másokban, egygyik tartományban mint a' másokban; mi módon múlja-fel egygyik a' másikat elmével, józon okoskodással, egyenességgel, jó-erköltsökkel, szorgalmatossággal, igyekezettel, jó állapottal, fényítéssel, jó rend-tartással, egyenes és jeles indulattal, polgári tarsaságban meg-kívántató és ke-resztyén virtusokkal: és hogy ezek a' nevezetes és kívánatos jók, bámbár némelly kedvező környül-állások ide járulása-is nagyon meg-kívántatik, csak ott találtnak-fel inkább, a' hol

az elmebéli tehetségek jobban 's fzo-  
galmatosabban haszonra fordittatnak.

### XXXIII.

Méltatlan és felettébb ártalmas  
bal ítélet az, a' melly csak azt aláz-  
za-meg, a' ki azzal hányja veti ma-  
gát, nem pedig ama' hasznos betsü-  
letet érdemlő karban helyheztetett  
embereket, a' kiket szántó-vetőknek  
nevezünk, a' melly fzerént azt tart-  
ják némellyek, hogy a' majorkodó  
parafztságnak elégséges volna holmi  
kevés testi gyakoroltatás, és az ö  
eleinek járt nyomdokán való mende-  
gelés, mintha éppen lelketlen állat  
vólna, az értelem, ítélet, éles és  
mély elmebéli tehetség nélkül pedig  
szintén el-lehetne. Ugyan is mihellyt  
ötet azon külömb-külobb-féle állapot-  
ban és környül-állásokban képzeljük,  
a' mellyekben ö szokott forogni, és a'  
mellyek ö körülötte szüntelen változ-  
nak, mihellyt meg-gondoljuk, melly  
hamar ártalmára lehet, és gyakran vá-  
gyon-is a' durva tudatlan parafzt, nem  
lévén sem tudománya sem jó ízve,  
hol az ö kemény nyakafsága, hol az ö  
átlak tökellatlansága miatt, mind  
magának, 's földes Urának, mind az  
Uralkodónak, 's az egész országának,  
leg-

leg-ottan könnyen által látjuk, hogy az ő elmebéli tehetségeinek ki-pal-lérozttatása néki szintén olyan szük-séges, mint a' több embereknek.

Avagy nem a' parafzt ember-é az, a' ki az ő majorkodásával és ba-rom-tartásával magát és másokat táp-lál, a' ki az ország nagyobb terhét hordozza, a' ki a' mellett fok és gyak-ron reméntelen esetek között fo-rog, a' mellyek, a' ízerént, a' mint ő azokban magát vagy fel tudja ta-lálni, vagy nem, több vagy keve-febb, és talám végső veszedelmével járó ízerentsétlenségére, vagy ellen-ben a' kár helyett talám ízerentséjé-re és nagy hasznára fordulhatnak? Nem kell-é néki a' földnek termé-ízetét esmérni, magát az idő' válto-zásaihoz alkalmaztatni, a' maga tsele-kedeteit 's munkáit hasznoson el-ren-delni, az ő barom-tartásában és házi gazdaskodásában eshető kárvallásokat el-távoztatni, vagy jól meg-választott eszközök által azokon könnyebbíteni, babonáságokkal a' maga kárát nem nevelni? Nem kell-é néki, a' mikor valamit kíván meg-ízererezni, a' meg-tsalatástól és kárvallástól magát ótal-mazni, az időt és helyet jól meg-választani, jó jobbágnak, hazafinak, ízom-



izomszédnek, békeség-szeretőnek és  
 tsendesnek lenni, magát a' hamiság  
 ellen óltalmazni, de azonban az ár-  
 talmas perpatvarkodást és költségeket-  
 is-el-kerülni, a' roszsz tanáts-adók és  
 háboruság-szerzők előtt füleit bé-zár-  
 ni, az ő gyakorta népes házát, fe-  
 leségét, gyermekeit, tselédeit, nap-  
 számofait és azoknak munkáit által-  
 nézni, el-rendelni, és igazgatni, az  
 esztendőnek minden részében, és  
 minden idő-járásában az övéit fogla-  
 latofságban tartani, a' reftséget, mint  
 minden gonofzságnak és nyomoruság-  
 nak kút-fejét el-távoztatni, és azok-  
 nak intőjének, tanítójának és min-  
 den jóban példájának lenni, a' ked-  
 vetlen dolgokban, betegségekben,  
 sőt az övéinek halálokban, a közön-  
 séges tsapáfokban, hadakozáfokban el-  
 mét's bátorságot mutatni, és a' töb-  
 bek' vigasztalására alkalmatosnak lenni;  
 utóljára minden szükséges pénz és  
 idő' kiméllése mellett-is, díztelenül  
 és nyomorúltul nem élni, és e' mel-  
 lett ahhoz-is érteni valamit, hogy  
 ebben a' világi életben magáról se fe-  
 lejtkezzék-el egészízen; hogy az ő  
 fáradságos életét néha-néha falukban  
 esni szokott mulatságokkal meg-eny-  
 hitse, és mind magát, mind háza-  
 né-

népét az ő kegyelmes Istenében-  
 való háládatos örömmel bé-töltse, e' fe-  
 lett a' természetben esni szokott ked-  
 vetlen dolgokban-is, minémü a' szél-  
 vész, menydörgés, jég és zápor-efső,  
 emberek és barmok között uralkodó  
 dög-halál, az Isten' hatalmát és böl-  
 tseségét imádja, és ne féljen minde-  
 nütt a' fetétség' hatalmától, a' varás-  
 lóktól és gonosz-lelkektől, és ne tu-  
 lajdonitson mindent ezeknek?

## XXXIV.

Ezekre pedig értelmesség, tisztán  
 gondolkodó és éles elme, a'  
 melly a' dolgot meg-tudja fontolni és  
 itélni, a' melly által a' hofzfas tapasztalásból a' következő dolgokhoz  
 bizonyossággal hozzá tudjon vetni,  
 e' mellett a' végezésben ferénység,  
 okosság, minden elő fordulható al-  
 kalmatosságokra alkalmaztatható fok  
 jó gondolat, kemény bátorság, férj-  
 fiui erő, fok polgári és keresztyéni  
 virtus kívántatik-meg; nehogy a' bal  
 vélekedéseknek, kóborlóknak, tsa-  
 lóknak, lelki és testi kenetekkel kal-  
 márkodó ország kerülőknek, bolond  
 legendáknak, bb) boszorkányokról 's  
 ki-

bb) Non nobis fit religio in phantasmatibus nostris:  
 melius est enim quaecumque verum, quam  
 omne.

kisértetekről való mese-beszédeknek tsúfos tárgyává tétettetvén, mindenféle balgatag szokásokat ( mellyek közé számláljuk fok többek felett nevezetesen az eddig K. Sz. János innepe előtt való estvén el-kezdődött és reggeli 4, óráig tartó boszorkányok ellen való harangozást, a' mellyet ezen parantsolatunk által közönségesen megis tiltunk. ) bé ne végyen, és magának azok által ezer 's meg ezer ártalmat ne okozzon.

XXXV.

De hogy juthat-el a' köz ember, csak maga erejétől és vezérlés nélkül ezekre, az, a' kinn az ő állapotjához köttetett nyomoruságok 'súllya és terhe fokkal nagyobb, a' ki a' maga fejétől való gondolkodásra kedvetlenebb, és érzéketlenebb, mint sem hogy magára hagyatván ennyire mehetne. Ki fogja-meg ötet kezénél fogva, ki beszéll-belé kedvet, szívet, igye-

---

omne, quidquid pro arbitrio fingi potest; melior est vera stipula, quam lux inani cogitatione pro suspicantis voluntate formata. S. Aug. Lib. de ver. Rel. cap. 55. -- Verax semper est Ecclesiae pro veritate defensio, nec vnquam fuit indigna falsitatis. Facundus Hermianensis. Lib. V. cap. 1.



igyekezetet, és állhatatosságot, ki veri-meg előtte az utat? Kitsoda más, hanemha a' Lelki-Tanító, a' ki ugyan tulajdonképpen az Évangyéliomi szolgálatra, és a' Krístus lelki országának terjesztésére küldettetett, de a' kinek azért, hogy ebben fzerentséfebb lépéseket tehessen, minden haszon-vehető eszközet reá kell fordítani az ő keze alatt lévő elmék' meg-világosítására, és szívek meg-jobbitására, a' kinek igen fokszor jó darab helyen egygyetlen-egyedül vagyon gyakoroltatott elméje, és jobb tudománya, a' ki éppen azért lakik a' Gyülekezetnek közepette, hogy legyen abban közönséges tanáts-adó, a' tévelygőnek világosága, a' tántorgónak istápjja, a' hibásnak intője; hogy a' Gyülekezetnek egészízen barátja tanítója, tanáts-adója, bölts, jó, egyenes lelkű attya, a' nyomorúttaknak vigasztalója, a' veszedelmek ellen védelmezője, a' gyengéknek segítségje, az árváknak ótalma, a' bánat, fzerentsétlenség, és méltatlanság alatt elgörbedteknek gyámola legyen; a' kinek éppen azért szükséges az ő nyája közzül mindeniknek jobb és gyengébb oldalát, annak fogyatkozásait, és jó tulajdonságait, veszedelmeit, és té-

tévelygéseit, hajlandóságait, és egygy szóval azt kívül belől esmérni, hogy tudhaffon a' maga idejében únszolni, inteni, ösztönözni és tartóztatni; a' kinek tiszteletére és betsüllésére önként hajolnak az ö Halgatói, tudván, hogy azért küldetett ö hozzájok, hogy az ö valóságos és halálók utánis fenn-maradandó bóldogságokat munkálódja; a' ki ha továbbá igaz buzgó indulattal ki-mutatja, melly igen szívesen kívánja az ö javokat, ha ezek felett még oktatásal, tanáts-adásal és segítségével-is az ö világi fzerentséjeket elő-mozdítja, igen könnyen mindeneknek szíveket meg-nyerheti, egygy szóval a' maga serkentő példadásával mindent, valamit kíván, véghez vihet.

## XXXVI.

Ha már a' köz embernek a' maga testi élete es tápláltatása körül való foglalatofságaiban okos indulatok és indító okok után kell halgatni; mennyivel inkább meg-kívántatik az okosság az ö lelki foglalatofságai, és az ö vallása körül, mennyivel inkább kell az esméretet ennek fundamentom gyanánt tartani, ötet pedig arra vinni és szoktatni, hogy mind azoknak, valamellyeket a' maga vallására való te-

tekintetből tselekszük, értelmes és világos okát tudja adni? Mert minél tisztább, világosabb, és értelmesebb az ő esmérete, annál tisztább és minden jóra termékenyebb léfzen az ő vallása-is.

### XXXVII.

Nevezetes pont az a' Vallásban és a' lelki-esméretben, hogy az ember az ő idveiségére tartozó igafságoknak és ez életre meg-kívántató köteleltségeinek esméretére, az ő elméjét valóképpen, híven, és egézfiz indulattal reá fordítsa: és az ebbéli restefség, jóllehet kevesen akarják ezt meg-esmérni, igen veszedelmes és olyan közönséges bün; hogy a' több bünök között általjában kevesek léfznek, a' mellyek ezt vagy magok termékeny annyoknak ne esmérjék, vagy leg-alább ezzel ne-fzíneljék és palástolják magokat. Inneu vagyon, hogy az igaz Anyaszentegyház az ő közönséges Isteni Szolgálatjának minél hathatófabbá és épületefebbé lehető tétetését leg-nevezetesebb dolognak, és az Új Testamentom' vér nélküil való áldozatja mellett, a' Vallásbéli igafságokban való világos és buzgóságra serkentő oktatásokat, és a' szívet eg felé emelő imádságokat és é-



nekléseket eleitől fogva a' közönséges Isteni-tisztelet szükségesebb részeinek tartotta: mivel a' hivatal és tápláltatás körül való szorongató foglalatosságoknak ezer 's meg ezer-féle terhei, vagy-is a' világi szorgalmatosságok alatt, a' keresztyén népnek a' maga Vallása körül való tudományát nem lehet eléggé táplálni és öregbíteni, nem lehet annak soha a' gyümölcstözésre elég életet adni; mivel a' testiségre felettebb hajlandó, és arra szüntelen vízfza siető emberi szívvel, soha elég valóképpen, hathatófon, és világoson nem lehet meg-éreztetni, és értetni, hogy annak az Isteni Szolgálatnak, a' mellyel mi, mint okos lélekkel fel-ruházott emberek, a' leg-bőltsebb és leg-kegyelmesebb Valóságnak tartozunk, nem egyébnek, hanem okos Isteni Szolgálatnak kell lenni. cc) és hogy mi az Istent különben nem tisztelhetjük, hanemha mi, a' mi ő benne való bizodal munkal, magunk ő alá- való adásával, az ő végezéseiben való fiui meg-nyúgváfunkal, és az ő emberi szeretetből származott jó a-  
ka-

cc) Állásátok élő, szent, és Istennek kedves áldozatúl a' ti okos tiszteleteket. Rom. XII. 1.

karatjának tellyesítésével meg-bizonyítjuk, hogy mi ötet a' mi fzeretetre, és tiszteletre leg-méltóbb Urunknak, és minden ő teremtet-állatai' leg-böltsebb és leg-kegyelmesebb Attyának tartjuk.

XXXVIII.

Tanítsátok-meg tsak a' népet, a' mellyet felettébb méltatlanúl némelyek igen együgyünek tartanak, hogy tudjon figyelmezni ezen dítöséséges böltseségnek és jóságnak a' természetben fel-található bizonyság-tévöire, a' mellyek mindennap szemei előtt forognak, a' mellyeket az ő egész élete' folyásában minden-felől fel-talál; meg-látjátok, hogy az ő Istenének dítöséséges nagy vóltát fokkal mélységesebb tisztelettel fogja érezni, és imádni, mint sem a' mellyet ő benne akár minémü templomi pompa, musika-szó, és öltözetek szerezhetnének; meg-látjátok, hogy az együgyüt-is ezen az úton az Istennek esméretire juttatjátok, véle a' Valásbéli főbb igazságokat-is hálá-adatos szívvel bé-vétetitek, az abból származó jó-téteményeket, azoknak jeleségeket és Istentől való lételeket örömmel meg-éreztetitek.

## XXXIX.

És tégyük-fel bár, hogy a' meg-állapodott koruak annyira meg-veztegettettek, és az olyan emberek által, a' kiknek a' fzegény alatsón község' tudatlansága a' kereskedésre mindenkor gazdag kút-fő vólt, úgy meg-keményítették, hogy az ő jobb tudományokra és fzelidebb erköltsök-re-való tanítatáfok körül fáradazó igyekezetet az ő meg-általkodott indulatjok hafzontalanná tenné; kezében vagyon leg-alább a' Lelki-Tanítónak, tsak hogy kedve légyen, értsen hozzá, és tudja a' módját, az ő még meg nem veztegettett, a' Vallás és emberi természet körül való jobb gondolatok' bé-vételére alkalmas nevedékeny nyája. Ha fzeretettel vífeltetik ezekhez a' kitsinyekhez, a' kiket a' Szentegyház, és a' közönséges külső-tárfaság az ő atyai fzívére bizott, és a' kik az ő fzeretetét az ő vífzontagló fzeretetekkel, fzó-fogadáfokkal, és töle bé-vett tudománynak híven való követésével, gazdagon meg-jútalmaztatják; ha kitanúlta az útját, és belé-tanúlt, mimódon kelljen ő hozzájok le-ereszkedni, vélek az ő nyelveken értelmefen



fen és szívekre befzélleni, az ő külső maga-viseletével-is az ő hozzájokvaló egyenes tiszta, és buzgó jó indulatját ki-mutatni; mellyik gyermek fog, minden akadályok mellett-is, ellent állhatni, mellyik gyermeknek nem kell az ő keze alatt mindenre reá válni, valamit belőle akar készíteni? E' mellett, rend szerént szintén csak tőle-is függ, attól a' férjfiutól, a' ki tulajdonképpen a' közönséges nevelésre állított-elé, hogy egygy hív segítő Társa legyen az ifjúságnak annál jobban lehető formálására. Ha tudja ő miben áll az ifjúságnak nevelése; ha valóságos gondja van arra, hogy a' reá bizattatott ifjúság jól neveltesék; ha ilyen gondolatokat tud az ő alatta lévő Oskola Tanítójába önteni; ha az erre meg kívántató fáradságtól és munkától, leg-alább elsőben, nem irtózik, ( mert annakutánna még gyönyörködni fog benne, látván fáradozása kedves gyümölcset ); ha nem únja a' mi rendeléseinket követni, a' mellyeket eddig elé az Oskolákra néző dolgokban ki-botsátotunk, és rövid idő alatt ki-fogunk botsátani; ha, úgy kívánváu a' izükség, a' meg-kívántató segítségét, ott a' hol illik, meg-tudja keresni, a mellynek

ki-fizoltatásában mi reánk nézve bizonyos hogy hiba nem lesz: ilyen módon csak egygy férjfiu-is fokot, igen fokot tehet: hát még ha többen egybe vetett vállakkal munkálódnak, mit nem fognak véghez vinni; ha a' mi Lelki-Tanítóink az alaton magának-valóság, a' könnyü élet, a' babonás kép-mutatóktól-való bátortalan félelmeség, a' meg-rögzött balvélekedések, és alaton hijába-való beszédek után nem halgatnak, hanem szükségtelen zúgás nélkül szelid jó indulattal törekednek egymás között ama' jobb ajándékokra; melly bódog változáft nem fogunk rövid idő alatt látni a' Vallásban, az erköltsökben, és az elmék' ki-nyílásában a' mi falusi Ifjaink között?

## XL.

Sőt nem csak az ifjuság, hanem még a' meg-állapodott koruak között is. Mert egygy olyan erköltstelen, durva keménység, a' melly minden jóra-való vezérlésnek ellenébe veti magát, csak ott találhat helyet, a' hol a' felette kemény szolgálat, és az irtóztató nyomoruság múlatoznak. Egygy olyan országban, a' mellyben az embernek és hazafiúnak jussa szentnek

nek tartatik, a' mellyben a' jó igye-  
 kezetü jobbágnak, az el-nem kerül-  
 hető szükséges dolgokban, semmi fo-  
 gyatkozása nintsen, és még e' felett  
 e' világi élethez tartozó némelly örö-  
 mekkel és könnyebbségekkel bátron  
 és szabadoson élhet; a' mellyben,  
 minden jó Tisztviselő a' Vallás-tanító-  
 nak, ha okoson buzgolkodik, örömeft  
 és jó szívvel segíteni kíván, és a' dol-  
 got magával közzé téfzi; egygy ilyen  
 országban az egyenes indulatból szár-  
 mazott, férjfiui bátorsággal folytatta-  
 tott, és értelem által kormányozta-  
 tott fáradozások nem lehetnek áldás  
 és elő menetel nélkül. Majd a' Lelki-  
 Tanítóhoz és Tisztviselőhez hozzá-  
 tsatolják magokat a' Gyülekezetnek  
 értelmesebb és tekintetesebb tagjai, a'  
 Vallás, az okosság az elmék' meg-vilá-  
 gosodása jó ügyét meg-kedvellik, az  
 ő szomszédjaikkal a' világos, és szem-  
 mel látott okokon épült igazságok'  
 meg-tanulását meg-kívántatják, és a-  
 zokat figyelmetésre, és bölts pél-  
 dák által a' követésre fel-serkentik.  
 Majd a' falusi Gyülekezetekben a' fok  
 parasztság el-nyomói, vagy a' mint  
 őket nevezik a' parasztok Királyjai  
 helyett Ábrahámok fognak támadni, a'  
 kik mint amaz Ó Testamentombéli



Pátriárka, az ő főbb tisztefségeket abban fogják helyheztetni, és arra a kerefztyén dítséretre fognak legnagyobb buzgósággal törekedni, hogy az ő tudományaik és példáik által, nem különbben az igaz böltseséget, mint a valóságos illendőséget, és az ő jeles barátkozások 's nyájajságok által, ama kevés költséggel járó igaz és ártatlan mesterséget, miképpen lehetsen az embernek mindenkor jó kedve, a Gyülekezetben és egészíz ízomfzéd-ságban ki-terjeszszék.

Ezen az úton kell minden jobbítá-fokat meg-ejteni, akár lelki, akár világi javokat illessek azok a népnek, akár a Püspöktől, akár az Uralkodótól származzanak. Azokat a kiknek kedvek, és a magoktól való gondolkodásra gyakorlottabb elméjek vagon, ösztönözni kell, hogy elől menyjenek, és a több községet magok után vezessék. A Lelki-Tanító oktallia arra a maga Gyülekezetét gyakron és szorgalmatoson; hitefse-el magával és azzal, hogy az értelemnek szorgalmatos, örömeft és jó lelki-esmérettel-való gyakorlása, a lett-dolgoknak és példáknak, az Isten-Befzédében bé-foglaltatott tudományoknak és más jóra-intézett rendeléseknek

nek és tanáts-adásoknak meg-gondolá-  
 sa, a' kegyességnek nevezetes része,  
 és egygy értelmes betsületes ember-  
 nek és jó Keresztyénnek olyan szüksé-  
 ges Vallásbéli kötelelsége; hogy e'  
 nélkül minden Isteni ajándékok és ado-  
 mányok, és minden Isten-Beszédé-  
 ből való tanítás, az idveiségre sem-  
 mit sem, és tsak akkor használhat-  
 nak, a' mikor azok az elmétől meg-  
 fogattatnak, a' szívbe bé-nyomattat-  
 nak, és valósággal, híven és állhata-  
 tofon követtetnek; hogy Mát. XIII.  
 fzerént az Isten-Beszédének magva jó  
 földet, az az izorgalmatofon el-ké-  
 szítettett értelmet és szívet kíván;  
 hogy erre a' kézületre, mindenek  
 felett a' ki-nyilatkozott elme, a' bal  
 vélekedéseknek le-vetkezése, és a'  
 gondolkodásbéli resteléseknek meg-  
 gyözése meg-kívántatnak.

XLI.

Gondolja-meg jól, hogy a' leg-  
 buzgóságofabb intéfek-is; ha a' Halga-  
 tók azokat meg-nem értik, ha az  
 okok elejekbe nem adattatnak, és e-  
 zeket által nem látják, meg-nem fon-  
 tolják és jól szívekre nem vészik,  
 mind hazontalanok, és leg-fellyebb  
 tsak a' képzésben szereznek valami

hirtelen múló fel-buzdúlást; hogy az olyan tanításnak, a' mellynek valóban épületesnek kell lenni, az az a' mellynek a' szíveket mindenestől fogva és egészízen meg-kell jobbítani, az értelemben és akaratban állandó változásokot kell okozni, tudni-illik, az értelemben az Istenről, az ő tulajdonságairól, az ő kegyelméről, a' kegyesegről és idveség eszközeiről való hamis gondolatokat, és tselekedettel ki-mutatott bal ítéleteket meg-kell fójtani, és ellenben, a' kerefztyén Istenes életnek tulajdon természetéről, és annak belső jeleségéről valóságos, igaz meg-gyözödéft kell a' lélekbe mélyen bé-nyomi; a' szívbe pedig a' hathatóson elő adatott igazsággal egyfzersmind új eleven-séget önteni, annak hajlandóságait az Istenhez, és az igaz jóságos tselekedetek' gyakorlására téríteni, és minden fel-tett jó szándékoknak győzedelmes erőt kell adni.

## XLII.

Az Isten óltalmazzon-meg minden kerefztyén Gyülekezetet olyan Lelki-Tanítótól, a' ki a' maga hívatalát minden indulat nélkül, tsak mint valami kézi mesterséget, és kénytelen-ség-



ségből folytatja, azzal bé-éri, hogy  
 izemet szúr, az ő hivatalához köt-  
 tett jószágokat tsak könnyü életre,  
 és Vagyon gyűjtésre való eszközök  
 gyanánt tartja, a' ki az ő életét tsak  
 az ő hasa, és a' Mammon' szolgálat-  
 jában akarja el-tölteni, arról pedig  
 el-felejtkezett, hogy nem az ő nyá-  
 ja néki, hanem ő az ő nyájának  
 szolgája. Avagy a' némelly helyek-  
 ben uralkodó tudatlanságot, ostoba-  
 ságot, durvaságot, és erköltsi veízett-  
 ségeket nem az ilyen béres-szolgák-  
 nak kellene-é tulajdonítani?

### XLIII.

Hogy pedig az elmék' közönsé-  
 ges meg-világosításában a' Lelki-Taní-  
 tó-is egyenes indulattal segithessen,  
 magának-is jó fundamentomának, és  
 gyakoroltatottnak kell lenni a' tuda-  
 ományokban. Igen kívánatos, sőt szük-  
 séges dolog volna, hogy az ő álla-  
 potjához különösen meg-kívántató Tu-  
 dományok mellett, a' Lélekről való-  
 a' Világi-böltseség fzerént való Erköl-  
 tsi-és Ékes-Tudományokban, a' Ter-  
 mézet-és Ország-Törvényeiben, 's  
 Szokáfaiban, Külső-Historiákban, Me-  
 zei-Majorkodásban, az Egészség-fenn-  
 tartáfa-ésHafznos-eledelek meg-válasz-  
 tá-

táfa körül való-Tudományokban, a' Termézet-visgálásban, és nevezetesen egygy olyan Tartományban, a' melly a' leg-drágább, még nem igen esméretes, és e' fzerént hafzonra sem fordittatott természeti jókkal olyan gazdag — a' Természeti Historiában s' a't. nem közönséges tudománnyal bírna. Mindenek felett tudni kell néki a' Vallásnak minden tzikkellyeit, annak fzeretetre méltó vóltát, és jó-téteményeit, annak nevezetesebb ágazatjait és meg-mútató okait, annak az ember' meg-térésebe és bődogságába való bé-folyását, annak külömb-külömb-féle szükséges dolgokra, és ez életbéli állapotokra alkalmaztatható vóltát: esmérni kell néki az emberi szívet, és tudni kell annak alattomban mozgóató okait, és titkos rejtékeit meg-visgálni, tudni kell azt a' Vallásból folyó jó-téteményeknek bévehetésére fel-nyítani; tudni kell az idveségre tartozó igafságokat igen érthetöképpen, világoson, és a' közönséges életre alkalmaztatható módon elő-adni, és 1 Kor. III. 1, 2, 3. 1 Pét. II. 2. 'Sid. VI. 12, fzerént azokat téjjel táplálni, a' kik a' kemény eledeleket meg-nem szenvedhetik; tudni kell annyi-féle egymáfsal ellenke-

kező dolgok' tekervényei között, a' mellyek az ő állapotját környül vé-  
 szik, a' vezérlő-fonalat okos előre  
 nézéssel kezén tartani, szükséges né-  
 ki, hogy értetlenül ne buzgolkodjék,  
 Rom. X. 2, ama' szemérmetséggel,  
 foglalatofságaiban amaz okofsággal bír-  
 ni, a' mellyek tsak a' vigyázva és  
 gondolkodva öszve szedett tapasztal-  
 láfoknak gyümöltsei; állandó elmével  
 kell néki bírni, hogy annyi ezer 's  
 meg ezer nehéz akadályok között, a'  
 mellyek minden lépésére előtte álla-  
 nak, a' maga kötelességének híven  
 meg-feleljen; tellyesnek kell lenni a'  
 Krístusnak szelid lelkével, hogy azt  
 az ő egészsz Gyülekezetére ki-tölthes-  
 se; az ő szívének ama' jó-akaró, mun-  
 kás, és buzgó indulattal, a' melly  
 nélkül a' Lelki-Tanító tsak béres-szol-  
 ga gazdagon fel-ruháztatottnak kell  
 lenni; jó szívűnek, nemes indulatu-  
 nak, mértékletesnek, magáéval meg-  
 elégedőnek kell lenni, hogy a' hirte-  
 len való harag, fene indulat, alaton  
 és rút telhetetlenség vagy durva ke-  
 ménység rajta erőt ne vehessenek; a'  
 maga-viseletében módosnak, rendes-  
 nek, a' tárfalkodásban nyájasnak és  
 maga-kedveltetőnek kell lenni, hogy  
 még az okofabb és elé-való emberek  
 előtt-



előtt-is betsületben, és az ő hivatalának tisztességére legyen; az ő szívére, minden tselekedeteire és lépéseire olyan vigyázással, és elméjének mindenkor úgy jelen kell lenni, és olyan tapogatva járjon, mint olyan férjfiuhoz illik, a' ki az Idvezítő' példája szerént Tsel. I. 1. a' tselekedeten kezdje a' tanítást, a' ki soha el-ne felejtse, hogy nem tsak a' Mindentudónak mindeneket látó szemei vigyáznak ő reája, hanem e' felett ő maga-is azt a' hivatalt és terhes kötelelséget vállalta magára, hogy a' népnek Tanítója legyen, hogy inkább életével és példájával, mint tsupa szóval ajánlja a' keresztyéni szent parantsolatokat, és az ő egéfsz népének (a' mellynek fokkal élefebb elméje van az ő Lelki-Tanítójának meg-ítélésére, mint sem a' mint közönségesen vélekedünk) minden jó tselekedetekre példája legyen 1 Pet. V. 3. és az ő körülötte való számtalan fok veszedelmekben, alkalmatofságokban és lefelkedések között, abban a' nagy kötelelségben, a' mellynek vitelére az Isten őtet el-hivta, híven és minden változás nélkül meg-maradjon.

XLIV.

Ezek a' meg-kívánt dolgok nagyok, fok-félék, és fontosok, de egy-fzersmind olyan nyilvánosságokon helyesek-is, úgy folynak a' dolognak, a' mellyről itten szó vagyon, a' természetiből, és olyan szükségefek hogy tsak egygyet sem találhatunk ezek között, a' mellyet ki-lehetne hagyni.

XLV.

A' tí külső és belső tehetségeitől, és jó tulajdonságaitoktól, egyenes szívből való akarástoktól, és munkálkodástoktól függ főképpen, hogy az elmék' ki-nyílatkozása, megvilágosodása, és értelmesség, hogy a' kegyesség, illendőseg és vidámság a' falusi nép között ki-terjedjen. A' tí közönséges tanítástokban. és kerefztyén oktatásaitokban, a' kérdések és feleletek szerént való jó tanítás' módját, az Isten-Beszédének tudomány-és idvesség-szomjúhozó szorgalmatos olvasását, a' tí Gyülekezeteitekben elő-mozdítván — a' tí közönséges Isteni tiszteletetekben a' tí vizsgálálással tellyes intéseitek és buzgó könyörgéseitek közzé serkentő énekeket elegyítvén, — a' tí magános beszélgetéseitekben, a' tí házatoknál való ta-  
ni-

nítáíaitokban, a' gyóntató ízékben, a' betegek mellett a' Sz. Irásból fontos ízép mondáfokat valogatván, és valamely énekből közbe-közbe ízép veríeket énekelvén, a' valóságos keresztyénséget és belső Isteni tízíteletet ízorófsan meg-kívánván; mind jobban-jobban ki-fog tetízeni az a' külömbség, a' melly vagyon az igaz és a' ízínes buzgóság, a' ízívbéli Isteni tízítelet, és a' tsupa tzerémoniaknak értetlen követése, és a' ízínes tette-tés között, az igaz kegyelség és annak rút majmozása, vagy a' ízíemet jádzódtató kép-mútatás között; — az elmék' ki-nyílása, a' józon okófság, a' jó erköltsök, a' közönséges-táríásában igen ízíükséges egyenefség, hívség és az egymásnak való ízíolglátra és ízíegítísegre való kéíízségbéli köteíítségnek érííse mind inkább-íídkább ki-terjed; a' tí Papi Isteni Szolglálatok a' tí Gyülekezeteitek előtt kedveííebb és betííeseííbb léíízen, mint akár-melly más ízíolglálat; — nem fognak amaz elméket ízíéllyel jártató, pénz és idő vesztegető, a' rendeletííenség által annyííszor meg-mótskoltatott, az igaz keresztyénségre olly keveííet használó áhítatóííságok után ollyan ízíeríígesleg omolní, ízíorgalmatóíífabban fogíínak



nak tí körületek öfzve gyűlni; épü-  
léft és tanítatáft nálatok keresni, és  
tsendes, alázatos, buzgó áhítatofság-  
gal a' tí kezeitekből a' Szent Sákra-  
mentomokat el-fogni. — A' gondol-  
kodásbéli jobb mód és értelmesség,  
a' munkáság és e' világi élet körül va-  
ló fzorgalmatofság közönségesebb lé-  
fzen, több jóság és kevesebb gonofz-  
ság léfzen és egygy szóval minden te-  
remtett állatok tí környületek meg-  
fzépülnek, és vidámabb ábrázatot  
véfznek-fel.

### XLVI.

A' tí kezeitekbe adta az Isteni  
gondvifelés azokat az efzközöket, a'  
mellyek által ezeket a' dítöséséges vál-  
tozálokat véghez vihelsétek. Légye-  
tek tehát hív és egyenes fzívü sáfá-  
rok, vifeljétek a' tí hívatalotokat jó lel-  
ki-esmérettel, munkás és állhatatos  
buzgósággal; töltsétek - bé a' tí fzí-  
veteket jeles és nemes fzívhez illő  
gondolatokkal; távoztáfsátok-el attól  
amaz alaton kereskedéft, a' melly  
fzüntelen a' maga háfznát fzomjuhoz-  
za, és femmitől nem fél inkább,  
mint a' világofságtól, és az elmék'  
naponként nevededő világától. Ha fzi-  
tén az erfzény' dolga ez által jobban

nem lenne-is, annál többet nyerne a' Lelki-Tanítónak jóra tzelezó jeles Atyai szíve, ha az, azzal a' mit a' Fő-Tisztvifelők néki rendeltek, megelégedvén, a' Sz. Pál Apostol' ditsekedését magáévá tehetné. Tsel. XX. 33. *Senki arannyát vagy ezüstjét vagy köntösét ti közöttetek nem kívántam.* Légyen a' ti változhatatlan és fő tzeletok a' tiszta Isteni tiztelet, és lelkek' idvességes javának elő-mozdítása. Távoztasátok-el magatoktól azoknak istentelen szokásaikat, a' kikre annyi újabb Irások az egészsz Németország' szeme láttára minden tartozkodás nélkül újjal mutatnak, és a' kikről azt állitják, hogy az igazságot hamillan fogva tartják Rom. I. 18. Hogy a' leg-Főbb Valóságot mindenkor úgy festik-le, mint rettenetes, irtóztató, hozzá-járulhatatlan, kemény, és meg- engesztelhetetlen Istent: az ő igazságát, a' melly nem egyéb, hanem változhatatlan és véghetetlen böltsesség által mérséklett kegyelmes-ség, úgy rajzolják-le, mintha az menykövel fel-vólna fegyverkezve, és haragos borsízu-állás, és meg-emész-tő tűz állana előtte; az ő véghetetlen emberi szerezetét, nyájaiságát, segítség-re- valo készségét, hofzízu tü-

ré-

rését és irgalmasságát azzal kifsebbítik és gyalázzák, hogy a' népet abban a' ízánakozásra méltó bal vélekedésben hagyják, vagy néha ízántízándékkal-is abba ejtik, mintha az Isten annyira mehetne valaha, hogy a' mí állapotunkal semmit ne gondoljon, a' mí bánatunkon meg-ne induljon, és a' mí esedezéseinknek meghalgtására kedvetlen légyen; mintha ötet e' végre vagy az áldozatok és fogadás-tételek által kellene megnyerni, és az ő egyfzer meghatározott végezéseitől el-hajtani, vagy mintha ő hozzá hol az ő Annyát, dd) hol ez vagy amaz, sőt egészsz fereg Barátjait mint könnyen reá vehető és óltsó Prokátorokat, előre kellene botsátni,

---

dd) Ez által a' Szentegyház által jóvá hagyatott nevezet által, nem külömben ezen tisztettségből adatott nevek által: Kegyelemnek Annya, Irgalmasságnak Annya, Egeknek Királynéja, Angyalok' Királynéja, Minden Választattaknak Királynéja, Mí Afzszonyunk, Mí Közbenjaronk, s' a' t'ollyan gondolatok férkeznek-bé a' tudatlanok közzé, a' mellyek az Istenhez nem méltók, és a' Vallás tisztaságának igen nagy kárára vagynak, ha ezek fontos tanítás által, a' mellyel szükségesképpen ezeken segíteni kell, meg-nem akadályoztatnak.



tani, hogy ötet az emberi kívánságoknak tellyesítésére erővel-is reá vennek, a' mellyek igen gyakran az ő fizentséges böltseségével és a' keresztyén felebaráti szzeretettel egézfízen ellenkeznek, gyermekekhez illők, észtelenek, és mihellyt a' józan okosság azokat megtekinti, legottan semmivé léfznek; mintha a' Szenteknek való izolgálat olyan szükséges, olyan el-múlhatatlan, egygy igaz Katolikusnak leg-nevezetefebb esmértező jele, és a' Vallás' belső valóságára meg-kívántató pont vólna, holott az Anyaszentegyház többet ez iránt meg-nem határozott, hanem hogy a' Szentek' tisztelete *hasznos és dítséretes* dolog; de ezt-is tsak úgy, ha mí azoknak példájokat az Ekklesia' értelme és magyarázatja szzerént arra való ferkentéfek gyanánt tartjuk, hogy azt, a' ki az Istenhez való háládatofsággal tellyes, és a' felebaráti leg-buzgóságofabb munkás szzeretetnek, az Isten kegyelmes akaratjának való hálá-ados és kéfz engedelmes-ségnek, és az Isteni bölts gondvifelésben való tellyes bizodalomnak leg-tökéletefebb példája gyanánt jelent-meg a' földön, híven és állhatatoson kövefjük. 1 Kor. IV. 16. Éfes. V. 1.

ha mi az ő életek' históriájában, a' mi vizsgálattatásunkra, magunk megnyugtására és remétségünk' megerősítésére, mindenek felett azokra a' tselekedetekre figyelmezzünk, a' mellyekben az Istennek, az ő emberek' javára el-fáradhatatlan jósága, leg-tzímerefebben ki-tetszik; ha a' mi Szentekről való meg-emlékezésünk, az ő példái, és tiszteletek minket annál inkább fel-indítanak az Istennek lélekben, valóságban, szentségben és igafságban való tiszteletére; a' Szent Sákramentomoknak annál nagyobb készülettel buzgósággal, és áhítatofsággal való el-fogására; ha az Isteni és felebaráti igaz szíretet, minden bünöktől való ilzfzonyodás, jóságos tselekedetekre és igafságra való buzgó törekedés annak következei és gyümöltsei léfznek; ha a' Szentek' tisztelete mellett, ez a' természeti okofságon és Sz. Iráson fundáltott gondolat szüntelen elménkben forog, hogy a' Szentek, ide értvén a' Bóldogságos Szüzet-is, akár mennyivel légyenek fellyebb magasztaltattak, mint tökéletességre jutott igazak, mi nálunknál, mindazonáltal a' Mindenható Istenhez képest tsak teremtettt-állatok, és véghetetlenül alatsob-

nabb Valóságok: melly szerént egyebet nem tehetnek, 's nem-is akarnak, hanem tsak hogy mi érettünk könyörögjenek, és hogy azokban, a' mellyekben az emberi kívánságok a' józan okofsággal, a' jeles felebaráti szeretettel és Isteni böltseséggel ellenkeznek, soha nem könyörögnek; és ha könyörögni mérnek-is, mellyet inkább tsak a' lelki dolgokban lehet remélni, ezt mindenkor az Istennek rendelésében való tsendes és tökéletes meg-nyúgvással tselekszük a' Krisztus' példája szerént Mát. VI. 10. Luk. XXII. 42. *ee*) — ha a' Szentek' tiszt-

---

*ee*) Az, a' ki áldott minden afzfönyi-állatok között, az Úrnak szolgáló-leányának nevezzi magát, Luk. I. 38. -- 47. Monda Mária: Imhol vagyok az Úrnak szolgáló-leánya, legyen nékem a' te beszéded szerént -- „ Örvezdez az én lelkem az én meg-tartó Istenemben: mert meg-tekinté az ő szolgáló-leányának alázatos álla potját „ Az ő helytelen kérése szemére vettetik Ján. II. 4. a' szolgálkat a' Jéfushoz igazítja Ján. II. 5. -- A' minden emberek' fiai között leg-nagyobb méltatlannak mondja magát arra, hogy a' Jépus sarujának kötőjét meg-öldje Márk I. 7. Ján. I. 27 -- az ő halgatónak reménségét, könyörgését, és bizodalját a' Krisztusra, az Istennek Bárányára igazítja. Ján. I. 29. 36. -- a' maga tanit-



telete, ama' tiszteletnek, imádásnak,  
és fiui bizodalomnak fogatkozására  
nem

nitványit-is magától Jéfushoz igazítja s a' t. --

A' leg-buzgóbb és leg-munkáfabb az Apосто-  
lok között semmit egyebet minden ő levelei-  
ben nem tanít és nem ajánl, hanem csak a'  
Jépus Kristusnak buzgóságos szeretetét, csak  
ebbe a' bünös emberi nemzetnek nagy Köz-  
benjárójába való mélységes bizodalmot, és az  
ő véle való egyesülést fjomjúhozó kívánsá-  
got. -- Ekképpen rajzoltatnak le az igaz  
Légendákban az Istennek minden Szentek  
Igy és nem másképpen tanítottak a' leg-értel-  
mesebb Szentek-is az ő kegyeségre oktató í-  
rásaikban, p. o. Sáles Ferentz az ő Philothea  
nevezet alatt ki-botsátatott munkájában -- --

Mindenkor a' mi Szentegyházunknak eleitől  
fogva bé-vett tanítása ellen, és csak a' Kri-  
stus ezen Mátkájának szidalmaztatására esik,  
mikor a' Szentek nagyobb haszonnal járó szol-  
gálatja, és egyéb melleleg való dolgok imitt-  
amott annyira magasztaltatnak, olyan szer-  
felett dírsértetnek, és ajánltatnak, és e' mel-  
lett egygyik Szent a' másik után, a' mint ezt rend-  
szerént az Innep vagy egyéb tekintet hozza  
magával, illetlenül egészfzen Isteni méltó-  
ságra emeltetik, annyira, hogy a' tévelygés-  
be ejtetett halgató nem tudja kihez legyen  
nagyobb tisztelettel és bizodalommal; az é-  
lő Istenhez-é, a' ki egyedül selekedheti, hogy  
minden kegyelem bővölködjék közöttünk 2  
Kor. IX. 8. a' ki gazdag irgalmassággal Éfes. II.

nem lészen, a' mellyel mi egyedül tsak az Istennek, és a' Jésus Kristusnak tartozunk a' kit el-botsátott Ján. XVII. 3. Nem

---

4. a' ki meg-tselekedheti mind hogy akarjuk, mind hogy véghez vigyük Filip. II. 13. A' minden kegyelemnek Istenének-é, a' ki el-hivott minket az ő örökké való díttségére a' Jésus Kristusban 1 Pét. V. 10. az örökké való Királyhoz, az halhatatlan, láthatatlan és egyedül bolts Istenhez-é 1 Tim. I. 17. vagy pedig azokhoz, a' kik az ő tsupa kegyelméből és irgalmaságából lettek azokká a' mik; mikor azok a' Sz. Irásbéli helyek, a' mellyek az Istennek emberi indulatokat és erőtelenségeket p. o. haragot, bozfszű-állást, gyűlölséget, bánatot, nyughatatlanságot, változást 's t. effél. \*) láttatnak tulajdonítani, illendo vigyázással és magyarázattal nem adatnak-elő; mikor az Istennek a' Sz. Irásban Királyi kép alatt

va-

---

\*) Ezek és több efféle a' Sz. Irásban, a' Kátékismukokban, közönséges imádságos könyvekben, könyörgésekben, és más irásokban olyan gyakran elő-forduló, az emberektől vétettetett, és az Istenre alkalmaztatott mondások; a' köz népnek Istenről való gondolatait igen könnyen felettébb helytelenekké és hibásokká tehetik, és ez által a' babonás Isteni tiszteletet felettébb elő-mozdithatják: minekokaért szükség hogy a' Lelki-Tanító fontos jó tanításával ezek körül gyakran és szorgalmason segítséggel legyen.

Nem reméneljük , hogy az ezen  
részben most olyan közönségesé lett  
fzem-

---

való elő-adatásával, vigyázatlanul élnek, és ezt igen nagyon ki-terjesztik, a' Szentek mint az ő jó baráti ügy adattarnak-elő, és e' szerént az ostaba tudatlan ember, a' ki külömben-is a' tsupa testi, és az Istenről emberi módon való gondolkodásra hajlandó, némelly bálványozó képzelődésekre mintegy kézen fogva vezetetik. -- Mikor ama' pogány képzelődés 1 Kir. XVIII. 28. mintha az Isten, a' ki minden örömnünknek, egészséges és jó állapotunknak és boldogságunknak szerzoje, a' mi önként-való magunk kínzásában, mindenféle szükségtelen és minden ok nélkül önként magunkra vállalt terhes alkalmatlanságokban, vagy mi magunk nyomorgatásában, és magunk ellen való erőszaktelekben gyönyörködhetnék, ki-terjesztetik, az által a' penitentzia tartás testi gyakorlátsá tétettetik, a' mellynek kevés haszna vagyon, a' valóságos, belső, és a' szívet a' büntől az Istenhez térítő meg-térés pedig el-mulattatik. -- Az ilyen visszafelé-éléseknek, mikor felettébb ki-terjednek, szükségesképpen arra kell indítani az Anyaszentegyházat, hogy a' Szentek' tiszteletét maga hátarába szorítsa. -- Lásd-meg ezek iránt Lamindus Pritániusnak a' Keresztyén embernek igaz buzgóságáról írt Könyvének 20-dik és következő Részzeit. -- Mikor a' szegény népnek idő-töltés és gyönyörködtető vál-



## fzemre - hányáfok a' mí Érfeksé- güinknek tsak leg-kifsebb fzegeletét-is il-

változtatás végett a' tátozásra és bámulásra mindenkor új-új ok szolgáltattatik, annak új-ságon kapó indulatja a' hijába-való tudomány-oknak fzele által ide 's tova hányattatik, annak fontos tanítáfok és oktatófok helyett mesés Légendák, és költött Sz. Beszédek adatatnak kezibe, az Ereklýéknek, szentelt dolgoknak, és áldáfoknak -- holott az egészsz Szentegyház' szentelélfei, áldáfai, és könyörgései leg-fellyebb-is tsak kérés és esedezés-képpen tehetnek valamit az Isten előtt -- valami titkos és tsak nem mindent véghez vihető erő tulajdonittatik, mikor tévelygő, de a' kereskedésre hasznos vélekedések, ízetlen, és gyakron az emberi józan okosfágot-is megsértő könyörgések, és Isteni tiszteletek által a' köz ember abban a' bolond képzelődésben tartattatik, mintha nagyobb bün volna valamellyik Szentnek még el-töröltetett Innepén-is dolgozni, mint Vasárnapon, holott tulajdon értelemben ez az Úrnak napja, mintha mindenik Szentnek különös hivatal, óltalmazó erő, és máfok felett való hatalom engedtetett volna némelly emberi szükségekben, bajokban, nyavalyákban, betegségekben 's több effélékben; mintha, a' Szentek a' henyállés és rest-ség által, a' tápláltatás és hivatalok körül való foglalatosfágok' el-mulatáfa által tiszteletethetnének, mintha azok a' szabados és keresztyéni dolog tételért az emberek károkon való örvendezéssel boszfizut-állhatnának, azok

a'

illetgethették: de csak ugyan szükséges, hogy ezek minden Lelki-Páfztornak meg-intetés gyanánt legyenek, és észébe juttassák, melly veszedelmes következései lehetnének annak, ha az ő általa tétetendő Isteni Szolgálatához, nevezetesen az olyan dolgok körül, a' mellyek annak belső valóságára nem egészízen szükségesek, hamis, tsupa maga hasznára intézett vagy akármi egyéb tilalmas tzelozás férkezhetne.

## XLVII.

Távol legyen tőz töletek az okatlan, tudatlan, és minden tilalmas rút szándékot forraló Bútsú hirdető Prédikátoroknak hamiságok, a' kik örömezt egyebeknél fellyebb magasztalják a' Bútsúkat, a' mellyekről prédikálnak,

ezt

---

a' kik a' mennyei hazának ki-mondhatatlan díttségében a' mi gyertyáink és áldozataink, a' mi innepléseink és pompáink, a' kegyes kenyélés és széllyel-járás által semmit nem nyerhetnek, és annak el-múlatása által semmit nem veszhetnek; azok a' kik az Istennek Királyi Széke körül lévén semmit buzgóságokban nem óhajtabak, mint azt, hogy az Istennek esméreti és szereteti, és a' munkás felebaráti szeretet jobban-jobban ki-terjedjen, és az Isten mindenekben dítserettség és magasztaltságok.

ezt az Ekklésia kintsét felettébb való módon dítserik, a' leg-fontosabb okokról pedig, a' mellyek ehhez meg-kívántatnak, a' mellyekből az Ekklésia semmit el nem engedhet, 's nem-is akar, tsak keveset vagy éppen semmit sem-is tudnak szólani. Néktek pedig, mikor az idő úgy hozza magával, hogy a' Bútsúkról szóljatok, nem szabad 's nem-is kell a' tí Halgatóitoktól el-titkolnotok, hogy a' Bútsúk, a' mértékletlen osztogattatás, vesztegető fokaság, és az azokhoz megkívántató okok' el-múlatása által, a' mellyeket mi a' mi 1776-dik eszt. Böjt-elő Hávának 14-dik napján kibotsáttatott Pásztori Levelünkben hofszafon előtökbe terjesztettünk és ajánlottunk, tsak vizfiza-éléfekké változnak, és a' penitentzia-tartásnak valóságát és természetét és az igaz Egyházi fenyitéket tsak meg-erötelenítik, a' mint ezt az 1215-dik esztendőbeli negyedik Lateranumi Gyűlés le-írja: gg),, A' fzer felett-való, szükségte-  
len

gg) Indiscretas & superfluas indulgentias, per quas & claves Ecclesiae contemnuntur, & poenitentialis satisfactio eneruatur -- vt cum dedicatur Basitica non extendatur indulgentia ultra annum, siue ab vno solo, siue a pluribus



Ien fok Bútsúk, a' mellyek által az Egyházi bűn bocsátó hatalom megerőtelenítettik, és az igaz penitentzia tartásnak természet szerént való következése, az elég-tétel, semmivé tétettetik — úgy mikor valami templom fel-fzenteltetik, a' Bútsú egygy esztendőnél tovább ki-ne terjesztesék, a' fel-fzenteltetésnek esztendőnként elő forduló napján pedig, mint szintén más alkalmatóságokkal-is csak 40. napokig tartson; *mivelhogy a' Pápa is hasonló mérsékléssel szokott élni.* Hasonlóképpen parantsolják a' Tridentumban öfzve gyült Egyházi Tanáts-Urak, hogy a' Bútsúk az *Anyaszent-egyházban* gyakoroltatott, és abban tartatott Gyűlések által jóvá hagyatott szokás szerént öfztoztatásanak ki, hogy a' felettébb való könnyűség miatt az Egyházi fenyték megne erőtelenedjék; továbbá hogy a' *Bútsúknak minden vétkes árulása,*  
(kö-

---

bus Episcopis dedicetur, ac deinde in anniversario dedicationis tempore 40 dies de iniunctis poenitentiis indulta remissio non excedat. Hunc quoque dierum numerum indulgentiarum litteris (praecipit) moderari, quae pro quibuslibet casibus conceduntur, cum & Romanus Pontifex hoc moderamen consueverit obseruare. Can. 62.

(következésképpen minden *Bútsúkkal* való kereskedés) mint *viszsa-éléseknek* kútfeje tellyességgel el-töröltesék. A' mi pedig a' többi babonáságból, tudatlanságból, tiszteletlenségből vagy akármi egyéb okból származott *viszsa-éléseket* illeti; minthogy ezek, a' megyékben és tartományokban folyó rendeletlenségeknek fok-féle vótokhoz képeft olly fokak, és külömb-kü-lömb-félék, hogy ezeket külön-külön és nevezet-szerént meg-tiltani lehetetlen vólna, azért azt parantsolja a' Szentegyházi Tanáts minden Püspök-öknek, hogy ki-ki ő közzüllök a' maga Gyülekezetébe bé-tsúfzott hibákat szorgalmatoson öfzve izedje, és a' közelebb lejendő Erfeki Gyülésben bé-adja, hogy — a' *Bútsúknak* osztogatása minden hívök között ezen-tül, istenesen, szentül, és minden különös haszonra intéztetett hibás vég nélkül folyon. Ugyan ezen Gyülés azt akarja: hogytsak a' Szentegyház-béli Gyülések által közönségesen jóvá hagyatott hh) *Bútsúkkal* való élés tartafsék-meg.

## XLVIII.

---

hh) Sacrosancta Synodus indulgentiarum usum sacrorum Conciliorum autoritate probatum in Ecclesia retinendum esse docet. -- In his ta-men

## XLVIII.

Titeket illet, hogy a' régi Anyafzentegyházbéli penitentzia tartásnak törvényeit, a' Bútsúk' természetéről való igaz és helyes értelmet, azoknak az Apostoli időkbéli eredeteket, az azokkal való élésnek izüntenlen folyását, az azok körül külömbkülömb okokból esett változáfokat, az Ekklésiának igaz régi ábrázatját, és

mi-

---

men concedendis moderationem iuxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina eneruetur. *Abusus vero*, qui in his irrepperunt, quorum occasione insigne hoc indulgentiarum nomen ab haereticis blasphematur, emendatos & correctos cupiens praesenti decreto generaliter statuit prauos *quaestus omnes pro his consequendis, unde plurima in Christiano populo abusuum causa fluxit, omnino abolendos esse, caeteros vero, qui ex superstitione, ignorantia, irreuerentia, aut aliunde quomodocunque prouenerunt, cum ob multiplices locorum & prouinciarum, apud quas hi committuntur corruptelas commode nequeant specialiter prohiberi; mandat omnibus Episcopis, ut diligenter quisque abusus Ecclesiae suae colligat, eosque in prima prouinciali Synodo referat: ut ita sanctarum indulgentiarum munus pie, sancte, & incorrupte omnibus fidelibus dispensetur. Conc. Trid. Sess. 25. de reform. Decr. de Indulg.*



mivóltát, a' mellyre minket a' fel-  
 lyebb említett Egyházi Gyűlések igazí-  
 tanak, azokat az irtóztató vizfsza-élé-  
 feket, a' mellyek rész fzerént szo-  
 kásba mentenek, rész fzerént pedig  
 a' mint ezt annyi Tárfaságoknak,  
 Szerzeteknek 's több efféléknek ki-öfz-  
 togattatott Bútsúk' laifromaiból és di-  
 tséreteiből minden naponként által-lát-  
 hatni, még ma-is szokásban vagynak,  
 meg tanuljátok, és ezek iránt a' tí  
 Gyülekezeteiteket tisztán, hiba nél-  
 kül, és minden tilalmas végre való  
 tzélozás nélkül meg-világosítsátok. A  
 tí kötelefségtek ez, annak a' botrán-  
 koztató rendeletlenségnek el-távoztá-  
 tására, a' melly az értelmes Vallását  
 fzerető embernek felettébb való ke-  
 ferüségére a' Bútsú hírdetésekre öfzve  
 tódult nép' nagy fokasága között ol-  
 lyan fokfzor meg-esik; midön a' tá-  
 vol lévők nem tsak egészfsz sőt több  
 napokat-is el-vesztegetnek, az ő hí-  
 vatalok 's tápláltatásfokbéli foglalatos-  
 ságaikra olly el-kerülhetetlenül fzü-  
 séges és drága időt, az ő Házok' né-  
 pének 's ahhoz tartozóknak, az ő  
 Gazdájoknak és a' kozonséges tárfa-  
 ságnak kárára el-pazérolják, éjtzfaká-  
 nak idején az elegyes mind két nemből  
 álló fokaság között vagy egygy ágy-  
 ban

ban hevernek, vagy a' fzegeletekben el-rejteznek, azután a' gyóntató fzekhez inkább erőszakos tojongással tódulnak, mint sem azt bánkodó szívvel keretik, a' nagy szorofságban és kínban ülő gyóntató Atyának az a' végre, hogy az oftoba Bútsú-járónak szívébe mélyen bé-nézhesen, annak az ő lelkének vezedelem között forgó állapotját hathatólon fel-fedezhesse, azt fzükségesképpen meg-inthesse, és annak atyai módon az ő javára tzelozó jó tanátsot adhasson, annak a' lelki gyógyulásra leg-hafznofabb penitentzia tartásbéli orvofságot ki-kereshesse és eleibe szabhassa, és a' maga hármass kötelefséget mint Bíró, mint Tanító és Lelki-Orvos méltóképpen véghez vihesse, olly fzükségesképpen meg-kívántató elmébéli tsendefséget, gondolatainak öfzve-fzedését, figyelmetefséget, és elméjének rendbe hozását lehetetlenné téfzik, majd a' Sz. Sákramentomok' el-vételére, és onnan ismét vízfza hasonló erőszakkal nyitanak magoknak útat, az elmének ilyen fok el-kerülhetetlen kóborláfa között az ő Bútsúért-való könyörgéseket el-mondják, majd hogy jó kedvet fze-rezzenek magoknak' a' kortsomákra mennek, az után a' fellyebb meg-írt mód

fzerént haza mennek, és, mivel szabadon hihetik, hogy az Istennel tökéletesen számot vetettenek, és jövőre nézve-is ezzel az ő szívek vízfza-fordult kívánságát annyira tápláló és annak annyira hízelkedő eszközzel újra élhetnek, a' ki-nyert Bútsúval azután-is fokáig ditsekednek.

### XLIX.

Nints miért attól féljeteK, hogy e' fzerént a' templomok' tzifraságai, ékeiségei, és tehetségei, az élőkért és holtakért szolgáltató misékre való ajándékok, az óltár szolgálai tápláltatófokra való eszközök megkevesednének: ugyan-is *elsőben* sem egygy Ország-Fejedelme sem egygy Püspök meg-nem engedi azt, hogy a' Vallás' Szolgája szükséget és fogyatkozást szenvedjen, tsak hogy ő a' Jépus tudományát Mát. VI 24-34. és a' Sz. Pálét 1 Tim. VI. 6, 8. 'Sid. II. 13. Filip. III. 8. IV. 11. és a' Salamonét Péld. XXX. 8. szívében hordozza. Avagy nem kellene-é annak, a' ki azt a' kötelelséget az ő Halgatóinak gyakran elejekbe adja, hogy az ő kevés tehetségek mellett-is, még az ő falat kenyereiket-is a' szükölködökkel-meg-olázzák, az Isten fzeretetéért,



ért, a' jóságos tselekedet, igazság és örök boldogság kedvéért, inkább nem indulattal mindenét oda adni, mint sem az isteni parantsolatot és Lelki-esméretet meg-bántani; avagy nem kellene-é annak az elmék' homályának el-üzéséért, az igazságért, a' jeles felebaráti fzeretetért, az igaz kegyességért, és szívbeli Isteni tiszteletért abból, a' mi nélkül el-lehet, holmit kész indulattal fel-áldozni. *To-vábbá* mindenkor jobb az, hogy a' mennyei Szentek' ízámára-való ízükségtelen adakozás helyett, a' hólta-kért szolgáltató misékre való felette sok ajándékok helyett, a' jól-tévő Keresztyén népnek adakozását az ő valóságos szegény ízükölködő felebarátjaikra térítsék.

L

Távoztassatok-el, a' tí Isteni Szol-gálatotoktól mindent, ámbátor illendő tartózkodással és meg-fontolással, a' miből gyalázat és tsúfság következhetnék, a' mi könnyen vétkekre és ki-tsappongásokra adhatna alkal-matosságot, a' mi ez előtt ostoba tudatlanságból, bal-vélekedésből, maga haszna keresésből és gazdagság kívánásból származhatott. Takarítsa-

tok-ki a' valóságot szerető Felséges Istennek házából, a' mellynek legfőbb ékelsége az erőltetett mesterség nélkül való jeles együgyűség, minden helytelen, két-felé magyarázható, babonás, és gyakran nevetséges képeket, rajzolásokokat és tzifraságokat, 's egyebet a' mi a' legfőbb Valóságnak lélekben és igazságban való imadásában inkább akadályúl mint segítségül vagyon, a' mi csak a' szemet jádzodtatja, a' képzelődést buzdítja-fel, csak balgatag bámulást szerez, és semmi maradandó nyomát maga után nem hagyván, mihellyt az érzékenység előtt semmi nintsen, leg-ottan el-enyézik, és a' szívet és lelket pufztán, ürelesen és semmi nélkül hagyja, magáról való nagy hitedelemmel és képzelt szentséggel betölti, a' fő dolgot a' melleleg-való dolgok' fokasága között el-fedezi, a' valóságot végtére a' közönséges ember' látásának és tapasztalásának hatarából egézfízen ki-nyomja, és a' helyett csak nem tsupa homályos meséket és titkos jelentésű képeket állat eleibe, a' mellyek a' község között immitt-amott csak ostoba bávalzkodó buzgóságot, annyi hijába-való emberek között pedig tsúfságot és nevetséget

indítanak, és a' ki-nyíltabb 'elméjüek között-is, a' gondolatok rendbe szedését, inkább meg-akadályoztatják, és azokat el-szélelztik sőt gyakran egészen semmivé téfzik.

## LI.

Ha már tí illyeténképpen nem csak le-rontjátok azt, a' mi haszontalan, a' mi ártalmas és botránkoztató, ha tí azt egyszersmind a' mi általunk előtökbe szabattatott rendelések szerént újra fel-is építetek, ha tí a tí Gyülekezeteitek között az értelemnek és akaratnak meg-jobbításán egyszersmind olyan igaz indulattal, állhatatossággal, és magatok hasznán való kapdosás nélkül munkálkodtok; ha tí a' tiszta Vallásnak ki-terjesztését, a' melly mindenkor leg-bátorságosabb és bövségesebb kút-feje minden földi és jövendőbeli boldogságnak, minden tí fáradozástok' fő-tzéljául választjátok; ha tí a' tí leg-nagyobb buzgóságtokat arra fordítjátok, hogy a' tí nyájatok az Istenről való főbb igazságokban, az ő végéről az örökké-valóságról helyesen elégségesen és elevenen tudjon képzelődni és gondolkodni, hogy az ezen igazságoknak egészen erejét mélyen érezze, és az által az Istennek



valóságos tiszteletére, a' maga természeté, és nagy hivatala méltóságának által-látására, és ebből folyó kötelességeinek gyakorlására, és általában arra a' szívbeli és szüntelen való igaz vágyódásra, hogy az Istenhez minden jónak szívetében hová tovább mind hasonlatosabb lehessen, hathatóson fel-serkentetsék. Egygy ilyen Vallásnak e' szerént- való gyakorlása szükségesképpen a' nép között az erköltsöket szelidebbé, tsendesebbé, és tisztábbá, a' népnek életét vidámabbá, a' nyomorúságokat szenvédhetőbbé, a' tárfalkodást nyájafabbá, egyenesébbé, az egygyeiségeket szentebbekké és a' virtust és okofságot közönségesebbé és világosabbá teszi; a' hivatalhoz köttetett terhes munkákban kedvet és vidámságot, a' szerentsében mértékletességet a' szerentsétlenségben állhatatosságot, az Isten' tetézéseiben tsendes meg-nyúgovást szerez; békeséget, egygyeiséget, és azon a-tyánkfiakra nézve a' kik egygyik vagy másik Vallás' pontjában másképpen gondolkodnak mint mi, türeelmet, szolgálatra való készséget, munkás felebaráti szívetet és minden jót a' földön ki-terjeszt; a' szívet örvende-

tes

tes reménségekkel jövendőre nézve meg-erősíti, és meg-vidámitja, és következőképpen meg - nyugovást és elégedést szerez, a' mennyiben az ezen mí tellyes tökéletességet nem esmérő jelen-való állapotunkban helyet találhat, és ama' bódogságra, a' mellyet soha szem nem látott, fül nem hallott, a' mellyben a szomorú viszontagságoknak helye nem léfzen, egyenes által-menetelt készit.

Egygy ilyen Vallás e' szerént prédikáltatván, szükségesképpen egy szersmind, mint leg - főbb gyámola az egészsz közönséges Társaságnak, mint leg-kezdvebb's még-is azonban leg-erősebb kötele a' Polgári Rendnek, kedveltetni fogja magát, és a' Belső-állapotnak minden oftromlásai között-is, a' mellyek e' mái időben többek és több-félék mint valaha voltak, a' Vallás Szolgainak, leg-alább a' szükségeseknek, ha az ő beszédek életekkel meg-egygyez, mint az Ország leg-szükségesebb szolgainak betsületekre és tiszteségekre fog szolgálni.

LII.

Igy szerelmes Barátim, és Szolga-társaim az Úrnak szülő-hegyében,

igy üljék meg mi azt az Öröm-észten-  
 dö Innepét, a' mellyet mi, a' mi Érsek-  
 ségünkben, minekutánna ennek fundál-  
 tatásától fogva 1200 (észten-dök ii) le-  
 folytanak, a' következő Sz. Mi-  
 hály Havának 8. első napjaira határoz-  
 tunk legyen néktek ez az Öröm-  
 észten-dő inneplése új idő kezdete,  
 a' mellyben a' ti kötelességeiteket és  
 fogadáitokat szorgalmatosabban fze-  
 meitek előtt forgatván, a' ti hivatal-  
 toknak nagy voltát hathatósabban é-  
 rezvén, a' Gyülekezeteitekhez való  
 tiszta, jeles, és buzgó szeretetnek  
 nagyobb tűzével gerjedezvén, az ő  
 idveiségeknek forró kívánságával in-  
 kább buzogván, magatoknak a' ma-  
 galságból új erőt nyervén, a' ti hí-  
 vatalotoknak pályájában minden jobbra  
 és balra való tsavargás nélkül a' fel-  
 tett tüzélre fáradhatatlanul sielletek, és  
 az igaz és tselekedettel meg-bizonyít-  
 tott belső keresztyénséget, a' lélek-  
 ben és igazságban való tiszta és méltó  
 Isteni tiszteletet, a' munkás és jó  
 móddal való felebaráti szeretetet,  
 olyan fontossággal és hathatósággal  
 tanítsátok, a' minémiit tsak egygy,  
 a' reá bízattatott munkának méltósá-  
 gos

ii) A' Salisburgumban be-vett számlálás módja  
 szerént,





Irtuk a' Mí Érfeki Anya lakó vá-  
rosunkban Salisburgumban Sz. Pé-  
ter és Pál napján 1782-dik eszt. Sz.  
Iván-havának 29-dik napján.

*Hieronimus*

*Ex Commissione RRmi ac Celsissimi  
DDni Archi-Episcopi & Principis  
&c. &c. ut supra, speciali subscripsit.*

**L. S.**

Antonius Medardus Krenner  
Consistorii Cancellarius,

Újonnán való rövid elő-adása azoknak a' Rendeléseknek és Törvényeknek, a' mellyek ezen Pásztori-Levélben bé-foglaltatnak.

---

I.

XVI. 52-54 lev. a) A' szükségtelen templomi ékekségeknek meg-tiltása ; b) meghatározott száma a' gyertyáknak a' templomban ; c) mire kelljen fordítani a' templomok apránként gyűlt tehetségeiket.

II.

XIX. 57-59 lev. Ezután az egészsz Érsek-ségben minden felé az itt való Papi-oskolából kell Lelki-Tanítókat vinni.

III.

XXII. 71-72 lev. A' Biblia vagy Sz. Irás olvasásának buzgóságos elő-mozdítása a' nép között.

IV.

XXIII. 74 lev. A' Dékányok mikor a' Gyülekezetek' vizgálására (visitatoria) kimennek, arra vigyázzanak, hogy a' Lelki-Tanítók magok-is szorgalmason olvassák a' Bibliát, és ehhez meg-kívántató könyveik légyenek.

V.

XXVII. 77-80 lev. Egygy Német Énekeskönyv bé-vévetése iránt való parantsolat, és mimódon kelljen ezen parantsolatot tellyesíteni a- e.



VI.

XXXIV. 94 lev. A' Kereszt.Sz. János In-  
nepe előtt való estvén el-kezdődött és regge-  
li 4 óráig való harangozás a' boszorkányok  
ellen meg-tiltatik.

VII.

XLIII. 107-lev. A' Lelki-Tanítóban meg-  
kivántató szükséges tudományok, és tulaj-  
donságok.

VIII.

XLV. III. lev. Minémü légyen a' jó Lel-  
ki-Tanítónak Isteni szolgálatbéli tanítása.

IX.

XLVI. 113 és követk. lev. Szükséges in-  
tés a' Szentek' tiszteletébe bé-tsúfzott hibák  
ellen.

X.

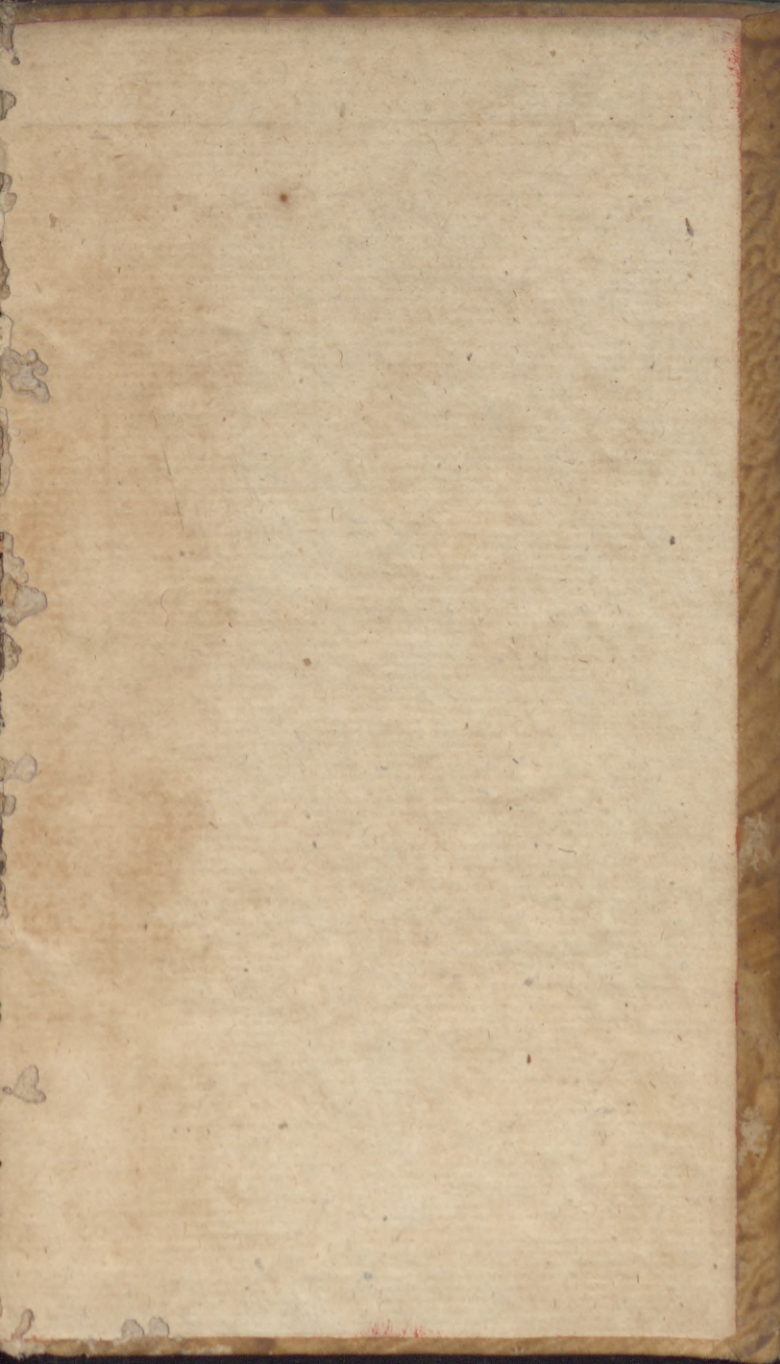
XLVII. 123. és követk lev. Szükséges  
intés a' Bútsúkba bé-tsúfzott hibák ellen.



20  
21  
22  
23  
24  
25  
26  
27  
28  
29  
30  
31  
32  
33  
34  
35  
36  
37  
38  
39  
40  
41  
42  
43  
44  
45  
46  
47  
48  
49  
50  
51  
52  
53  
54  
55  
56  
57  
58  
59  
60  
61  
62  
63  
64  
65  
66  
67  
68  
69  
70  
71  
72  
73  
74  
75  
76  
77  
78  
79  
80  
81  
82  
83  
84  
85  
86  
87  
88  
89  
90  
91  
92  
93  
94  
95  
96  
97  
98  
99  
100









PA  
LEE